T. C.
Genelkurmay Başkanlığı
IX. Şube

246

Mahrem ve Hizmete Özel

ADMİRALTY
MUHAREBE ÖZETLERİ

12

Akdeniz harekâtı
18 - 23 - Nisan - 1941

Trablus bombardımanı
21 - Nisan - 1941





1948

T. C.
Genelkurmay Başkanlığı
IX. Şube

Mahrem ve Hizmete Özel

ADMİRALTY MUHAREBE ÖZETLERİ

12

Akdeniz harekâtı
18 - 23 - Nisan - 1941

Trablus bombardımanı
21 - Nisan - 1941





1948

İçindekiler

Ekler

Endeks

Krokiler

I. 18 - Nisan 24 - Nisan - 1941 arasında filo ve konvoy hareketleri
II. 21 - Nisan bombardıman seyirleri
III. 21 - Nisan hedef bölgeleri
IV. Trablusun 21 - nisan bombardımanı
V. 21 - Nisanda mermilerin sukut yerlerini gösterir İtalyan krokisi.

Kısaltılmış işaretler

A. A.	Uçaksavar.
A/C	Uçak
A. C.	Uçak gemisi
A. N. 29	İskenderiyeden - Kuzeye giden 29 No. lı konvoy. İlh.
A. P. C.	Zırh delici kepli mermi.
A/S	Denizaltı savunma.
A. T. O.	Yardımcı uçurtma tertibatı (Uçak gemilerindeki uçaklar için)
B. S.	Muharebe gemisi.
C. in. C.	Başkomutan
C. P. C.	Âdi sivri uçlu mermi
Cr.	Kruvazör
D. F.	Muhrip filotillâsı
Dr.	Muhrip
F. A. A.	Donanma hava kuvveti.
F/B	Gövdesile denize inen uçak.
G. P.	Genel maksatlı
H. E	Yüksek infilâklı
H. L. B.	Yüksek ufkî bombardıman
HQ	Karargâh
M. E. 7	Maltadan - doğuya giden 7 No. lı konvoy
R. A. (A)	(Hava) Tuğamirali
R. A. F.	Krallık hava kuvvetleri

R. F. A.	A. esas noktası.
S. A. P.	Yarım zırh delici
S/M	Denizaltı
S. O.	Kıdemli Subay
T. S. D. S.	İki süratli tarama cihazı
T. S. R.	Torpito ve tarassut (uçağı)
V. A. L. F.	Hafif kuvvetler komutanı Tümamiral.
W/T	Telsiz

Kaynaklar

M. 014577.	Akdeniz başkomutanlığı yedi bağlısı ve plân ve fotoları ile birlikte M. D. 2 ve M. D. 3 harekâtı vesikaları.
M. 09700/41	Juno ve Jaguar'ın denizaltı temas ve taarruz raporları
M. 010792/41	Truant denizaltısının 13-Nisan 1-Mayıs-1941 karakol raporu.
T. S. D. 5706/41	Akdeniz başkomutanlığının Nisan 1941 tarihli harp ceridesi.
T. S. D. 5679/41	Malta üssü komutanı Tümamiralin Nisan-1941 harp ceridesi.
A. 01188/41	Formidable'ın 806. bölük, donanma hava kuvvetleri hava savaş raporları.
A. S. O. özetler	21 ve 22-Nisan 1941 e ait 151 ve 152 No. lı olanlar.
T. S. D. (H. S.)	Harp ceridesi
C. B. 1712	İtalya (elindekiler ile birlikte) kitabı.
N. I. D. 02162/43	Ele geçirilen belgelerin tercümesi ile Trablus üzerine raporlar. İtalyan A. R. P. raporu (29 - Nisan - 1941)

Muharebe Özeti No. 19 - Trablus

Akdeniz harekâtı

18/23 - Nisan - 1941

Trablus bombardımanı

21 - Nisan - 1941

1 — Nisan - 1941 de Akdeniz durumu :

Hükûmetin 1941 Martında Yunanistana askerî yardım göndermeğe karar vermesi, Sirenaykada gayrı müsait bir durum geliştirdi. Daha 1940 Aralık ayında Habeşistana bir Hint tümeni göndererek esasen zayıflamış bulunan ordu, şimdi de, bu yeni girişilecek iş için, mekaniza ve diğer kıt'alarla birlikte, iki tümenli bir seferî kolorduyu ayırmağa davet olunuyordu. Almanya da bu arada İtalyan ordusunun darmadağın olmuş bulunan bakiyelerini sağlamlaştırmak için kuzey Afrikaya, kuvvetli piyade ve zırhlı tümenlerle takviye ediyordu.

Bu hareketlerin gözden kaçırılmamış olmasına rağmen, düşmanın yaptığı taarruz, toplu bir şiddet ve hızlı bir darbe halinde ve âni bir baskın tarzında gelişti. Taarruz 2 - nisanda başladı ve El Agheila'da mevzi tutan artçı kuvvetlerimiz derhal geriye atıldı. Ve baskısına durmadan devam eden düşman, bir ay sonra Bingazi ve Mechilli'ye vâsıl oldu. Bingazi çabucak terkedildise de, Mechilli'deki 2. nci zırhlı tümen kuşatıldı ve 2000 kişiden fazla erle tekmil teçhizatını kaybetti. Ordu, Derneye atıldıktan sonra 11 - nisanda düşman tarafından muhasara edilen Tobruğun savunması için bir garnizon bırakarak, Mısır sınırlarına doğru olan çekilmesine devam etti. Böylelikle 14 günlük kısa bir süre içinde Tobruk dayanak noktası müstesna olmak üzere, kış seferindeki tekmil parlak kazançlarımız elden giderek, Mısırın savunması da pek endişe verici bir hal aldı.

Yunanistan ve Yugoslavyanın 6 - nisanda ezici kuvvetler tarafından istilâsı dolayısile, diğer yerlerdeki askerî durum da eşit derecede bir tazyik altında bulunduğunu gösteriyordu. 10 gün sonra Yugoslav mukavemetinin de tamamen çökmesinden sonra, Yunanistandaki İngiliz kuvvetlerinin çekilmelerine karar verildi ve çekilmeğe 24 - nisanda başlandı. Bu çekilmenin başlıca sebebi, eldeki hava himayesinin yetersizliği idi.

2 — Düşman deniz ulaştırmasına karşı yapılan hareketler:

Kuzey Afrika kıyılarındaki Trablus, düşmana bir ana ikmal üssü şeklinde vazife görmeğe kabiliyetli yegâne bir liman olup, kış ayları süresince kullanılmağa daha elverişli bir hale getirilmişti. İtalya-Trablus yolu üzerinde çalışan düşman konvoylarına karşı harekât yapan denizaltılarımız ancak dar çapta bir başarı sağlayabilmişlerdi. Malta, Sicilyadan doğru, sürekli hava bombardımanlarına tâbi tutulduğundan, bizim düşman konvoylarını hava kuvvetlerimizle tâciz etmemiz, ancak fırsat bulursak mümkün olabiliyordu. Trablus seyrüseferine sık sık taarruz edilmek ve liman önlerine mayn atılmakla beraber, bu faaliyetlerin hâsılası, düşman takviye ve malzeme akınına ciddî bir müdahaleye yeter değildi.

Sirenayka uçak alanlarının kaybı, düşman ulaştırmalarına taarruz kudretimizi azalttığı gibi, bundan daha önemli bir mesele olarak ta filo ve konvoylarımızı havadan himaye kudretimizi de azalttı. Bu kötü mahzurlara ek olarak düşmanın Sirenayka uçak alanlarını elinde tutması, Britanyanın Yunanistan ve Malta ile olan hayatî ulaştırma hatlarına esaslı bir tehdit kurmuş oluyordu.

Düşmanın deniz ulaştırma hatlarına olan taarruzun ağırlığını arttırmak amacile 11 - nisanda Maltaya, buradan harekât yapmak üzere bir muhrip yarım filotillâsı gönderilmiş bulunuyordu [1]. Bu muhripler 16 - nisanda SFAX açıklarında beş malzeme gemilik bir konvoyla, konvoyu himaye eden üç muhribi imha etmek suretile mükemmel bir başarı sağladılar. Bu canlı hareketin cizyesi, ancak Mohavk muhribimizin kaybı oldu.

Diğer yönden, filo gemilerimiz de çok baskı altında bulunan kara kuvvetlerimize yardım olarak, devamlı surette faal harekâtta kullanılıyorlardı. Bunlar : Bombardıman yapmak, mayn dökmek, insan ve malzeme çıkarıp bindirmek, tahrip, ordunun kıyıya rastlayan kanatlarını korumak ve desteklemek gibi görevlerdi.

3 — Trablusun bombardıman edilmesi kararı :

Durumun ciddiyeti bakımından Başkomutan Sir Andrew Cunningham, ordunun baskıdan kurtarılması amacile, Trablusu bombardıman etmeğe karar verdi. Amiralin niyeti : Limandaki gemiler ve liman kolaylıklarını tahrip maksadile Trablusa bir gece bombardımanı yapmaktı. Bu iş için sıfır sıfır saati olarak 21 - nisan saat 05,00 (Üçüncü mıntaka) seçilmiş olup, bu günlemeçte : Ay 04,36 da ve güneş te saat 07,30 da doğuyordu.

Bombardıman, aşağıdaki sebepler dolayısile günün ilk ışıma saatle-

[1] Jervis (14. Muh. Flt. Kmd. Gm.) Janus, Mohavk, Nubian.

rine bırakılmayıp, daha ziyade gece ve tenvir paraşütleri kullanılarak yapılacaktı :

" 1 — Ağır çapta bir hava taarruzu bekleniyor ve uçak gemisinin gündüz olunca muharebe filosuna yakın bulunması arzuya değer görülüyordu „.

" 2 — Uçak gemisinin gündüzün sıkıca kıyıya yakın olarak kıyıya yakın, kıyı bataryalarının menzili içinde riske edilmesi ve hareketinin darlığa sokulması doğru bulunmuyor „ du.

M.D. 3 hareketi adı verilen bu Trablus taarruzunun, Maltaya petrol ve cepane götüren Breconshire yardımcı gemisinin himayesini tazammun eden M.D. 2. rumuzlu hareketle ve Maltadan İskenderiyeye boş olarak giden bir konvoyun[1] yük gemilerini istinatlamak görevlerile birleştirilmesi de tasarlanmıştı.

4 — Filonun M. D. 2 ve M. D. 3 hareketleri için tertiplenmesi :

Gelişecek olan harekâta dair emirler : 18 - nisanda verildi ve filo M.D. 2 hareketi için "A„ kuvveti; M.D. 3 hareketi için : 2 kuvvet : "B„ ve "C„ kuvvetleri halinde teşkilâtlandırıldı. "A„ kuvvetinin [2] bölümü için kullanılan gemiler, hemen hemen Akdeniz filosunun tekmil kuvvetini ihtiva ediyor, yani 3 muharebe gemisi beş kruvazör, bir uçak gemisi, onbeş muhripten karma bulunuyordu.

M.D. 3. (Trablus bombardımanı) maksadile :

"B„ kuvveti yani bombardıman kuvvetleri aşağıdaki gemilerden mürekkepti :

Muh. Gm. Warspite (G.C.B. ve D.S.O nişanlarını hâmil Başkomutan Amiral Sir Andrew Cunningham'ın sancak gemisi).

Barham (O. B. E. nişanını hâmil Tuğamiral H. B. Rawlings'in sancak gemisi).

Valiant

Kr. Gloucester

Muh.	Hotspur	Jervis (14. Muh. Flt. Kmd. Gm.)
	Havock	Janus
	Hero (Tarama Kuv. Kd. Sb.)	Juno
	Hasty	Jaguar
	Hereward	

"C„ kuvveti; yani uçak gemisi kuvveti : -

Krz. Orion (Tümamiral H.D. Pridham - Wippel, C.B, C.V.O. nun Sc. Gem.)

[1] Bu konvoy : M.E. 7 sembollü olup. City of Lincoln, Clan Fergusson, City of Manchester, Perthshire gemilerinden mürekkepti

[2] Gemiler çizelgesi ve komutanlar v.s. için A ekine bakınız.

Perth
Ajax
Uçkgm. Formidable (Tuğamiral D. W. Boyd, C. B. E, D. S. C. nin Sc. gemisi).
Muh. Griffin
Defender
Kingston
Kimberley

M.E. 7 rumuzlu konvoyun (Maltadan - doğuya giden 7 No. konvoy) refakatinde Maltadan filo ile birleşinceye kadar 4 muhrip bulunacak, bundan sonra (Jervis ve Janus) muhripleri filoya katılacaklar ve kalan iki muhrip (Nubian ve Diamond) da Phobe ve Calcutta kruvazörlerile birlikte, konvoyun bu randevu noktasından İskenderiyeye kadar, himaye kuvvetini teşkil edeceklerdi.

Breconshire gemisi filoya iltihak edinceye kadar, yanında bir muhrip (Hotspur) bulunmak üzere ayrılmıştı.

5 — Hava ile işbirliği :

Akdeniz kırallık hava kuvvetleri karargâhından aşağıdaki hava keşiflerini sağlaması rica edilmişti :

18 - Nisandan 22 - nisana kadar (dahil) - belirli özel sahaların keşfi.

19 ve 20 - nisanda - İtalyan filosunun bulunduğu üslerin ve kabilse özel bir sahanın keşfi.

Buna ek olarak ta Maltadan aşağıdaki işbirliği rica ediliyordu. [1]

a) 20 - Nisanda Trablus limanının teferruatlı bir keşfi.
b) 21 - Nisanda saat 03,30 ile 04,15 arasında kırallık hava kuvvetleri bombardıman uçaklarının Trablus limanı kıyı kesimlerine yangın bombasile taarruzu.
c) 21 günü saat 04,15 ile 04,30 arasında deniz hava kuvvetleri 830. bölüğünün : Liman üzerine bir yüksek ufkî bombardıman yapması. Bu uçaklar 21 günü saat 04,40 dan önce limanın batısından çekileceklerdi.

(Formidable) gemisindeki hava tuğamirali : Dört tenvir paraşütü atıcı uçakla üç topcu gözetleme uçağı ayıracak ve bunlardan gözetleme uçaklarına muharebe gemilerinden tarassut subayları ve uçak topçuları verilecekti.

Hedefin sistematik bir şekilde aydınlatılması için belirtilen zaman: 21 günü saat 04,45 ile 05,40 arası idi. Bomba atmak için olduğu kadar, yangın çıkarıcı ve su üzerinde akaryakıt alevleri çıkaracak diğer tertipler de alınmıştı.

[1] Sonunda bu tertibatta saatlerde değişim yapılmıştır. (15. maddeye bakınız).

Gloucester gemisine, kendi Walrus uçağını, komuta edecek subayın takdirine göre spoting hizmetinde kullanmak müsaadesi de verilmişti.

6 — Bir denizaltı gemisinin seyri fenerlik görevinde kullanılması :

O zamanlar Sirte körfezinde karakol görevinde bulunan TRUANT denizaltı gemisi, Ras Tajura'nın 4 mil (hakiki) kuzeyinde bir fener ve Asdic farı olarak hareket edecekti.

Bu gemiye verilen emirde: 350 derece ile 060 derece arasına beş mil deniz tarafından görülür bir şekilde beyaz ziya göstererek, dakikada üç fleşinglik gruplar yapması - iki saniye fleşing ve iki saniye husuf - bildirilmişti. Asdic farı olarak ta gemi, ziyaları gösterdiği ayni zamanlarda 2 dakika fâsılalarla ağır, ağır yazmak şartile 025,005 ve 045 derece pusula kerterizlerine üçer harften mürekkep harf grupları intişar ettirecek ve bu sırayı takip edecekti. Denizaltı gemisi, İngiliz ana kuvvetinin batıya geçtiğini gördüğü veya saat 21 günü 05,30 olduğu takdirde, hangi şart daha evvel tahakkuk ederse, bağımsız olarak 090 derece rotasından ilerliyerek karakoluna devam edecekti.

Şayet gemi, kendisinin, mevkiinden 1 milden fazla uzak düştüğünü görecek olursa, ziya göstermiyecek ve irsalât yapmıyacak ve bu hali saat 04,00 den önce rapor edecekti. (C ekine bakınız).

7 — Filo İskenderiyeden ayrılıyor - 18 - Nisan (İlgili kroki No. 1 dir).

18 günü saat 08,09 da Başkomutan Warspite de bulunduğu halde, İskenderiyeden denize açıldı. Yanında şu gemiler bulunuyordu: Barham, Valiant, Formidable, Phobe, Calcutta, Juno, Jaguar, Kingston, Kimberley, Griffin, Havock, Hereward ve Encounter.

Üzerinde seyredilen ortalama rota 310 derece ve sürat 17 mil olup, Kitara boğazına gidiliyormuş hissini veriyordu. Limandan ayrılırken şamandırasından bir çaparız dolayısile kurtulamıyan Defender gemisi, filoya sonradan katıldı.

Saat 14,50 de A. N. 29 [1] konvoyundan 4 gemiye himaye yapan Vendetta gemisine, İskenderiyeye dönüş yolu üzerinde raslandı. Saat 15,10 da filo, bir İtalyan keşif uçağı tarafından görülüp rapor edildi ve 18,20 de Fulmar av devriyeleri iki S. 79 düşman uçağı ile savaşa giriştiler. Bu karşılaşmada düşman uçaklarından birisi fena halde hasara uğradı ve Fulmar uçaklarından birinin pilotu da yaralandı. Bu uçağın pilotu, hasara uğrayan motordan çıkan yakıtla körleştiğinden, Formi-

[1] A. N. 29 konvoyu (İskenderiyeden - kuzeye giden No. 29 konvoy) Yunanistandaki orduya malzeme götüren ve buranın tahliyesine karar verilince, geriye dönen gemileri ihtiva ediyordu.

dabl uçak gemisi üzerine iniş yaparken gemiye çarptı. Pilot, Hereward muhribi tarafından kurtarıldı ise de, maalesef râsıt bulunamadı.

Hava karardıktan sonra filo, 010 dereceye rota değiştirdi ve 19 günü saat 04,00 te Kaşot boğazından geçerek, Suda limanına yöneldi ve 12,45 te buraya vâsıl oldu. Muhriplere yeniden akaryakıt alındıktan sonra, filo 14,50 te hareket etti ki, muhtemelen limanı terkederken düşman keşif uçakları filoyu gördüler.

Bu arada PERTH ve Hotspur tarafından himaye edilen Brekonshire gemisi de 18 günü 4 te alacakaranlıkta İskenderiyeden denize açıldı ki; bu birlik 20 günü 4 te gündüzün filo ile buluşacaktı.

8 — **Kruvazörlerin hareketleri** (18 : 19 - nisan)

Orionda bulunan kruvazör filosu komutanı Tümamiral, Ajax gemisile birlikte 18 günü saat 20,00 de Suda'dan hareketle Ege denizindeki konvoy hareketlerini destekliyecek şekilde Malea burnu açıklarına seyretti.

Hero muhribi, A. N. 27 konvoyundan olup ta, Kitara kuzeyinde torpedolanan British Science gaz gemisine yardım için, Suda limanından bu gemi üzerine gönderildi. Hero gemisi sahaya vardığı vakit, bu gemiyi saat 15,30 da ikinci bir torpedo isabeti alarak terkedilmiş bir halde buldu. Hero sağ kalanları topladıktan sonra 18 - nisanda geceleyin Suda limanına avdet etti.

19 - Nisan günü öğleden önce Nopliya körfezine yol vermiş bulunan ORİON ve AJAX kruvazörleri, Flamingo gemisi tarafından himaye edilen ve Atina'dan tahliye edilen sivilleri taşımakta olan üç gemiden ibaret bir konvoy gördüler.

19 - Nisan sabahı esnasında başkomutan, önce Flamingoyu takviye etmek ve sonra da 20 - nisanda gündüzün M. E. 7 konvoyuna iltihak etmek üzere PHOBE ve Calcutta kruvazörlerini sevketti.

Daha önce Gloucester ile Hasty gemileri de 18 - nisanda Sollum bölgesindeki Capuzzo kalesine bir bombardıman yapıp, 19 - nisan gündüzün Suda koyuna ilerlemek üzere, hafif Kuv. K. tümamiral tarafından gönderilmişlerdi. Bu gemiler HERO gemisi ile birlikte Suda da akaryakıt tazeledikten sonra 19 günü saat 15,00 te Antikitara adası doğusunda hafif kuvvetler komutanına iltihak ettiler. Hafif kuvvetler komutanı bundan sonra, 19 günü saat 20,00 de Jervis, Janus, Nubian ve Diamond muhripleri himayesinde olduğu halde Maltayı terkeden M. E. 7 rumuzlu konvoya uzaktan bir setir sağlamak üzere, 18 not süratle batıya yöneldi.

9 — **Kuvvetlerin birleşmesi :** (İlgili kroki No. 1)

20 - Nisan saat 04,00 te hafif kuvvetler komutanı tümamiralin emrinde bulunan kruvazör kuvveti kıbleye seyrederek 20 - nisan saat 08,00 de (arz 34.20 N; tül 19.30 E.) de tayin edilen randevu noktasında mu-

harebe gemileri filosu ile birleşti ve Breckonshire ile ona himaye yapan gemi de ayni zamanda filoya katıldı.

Filo genel batı istikametinde bir rota üzerinde yeniden teşkilâtlandırıldı. Breckonshire, hattın gerisine ve 3 muhrip te (Hero, Hasty, Hotspur) perdeye katıldılar.

Saat 11,10 da M. E. 7 konvoyu görüldü, Jervis ile Janus muhriplerine muharebe filosuna iltihakları emredildi ve Phobe, Calcutta, Nubian ve Diamond gemileri de konvoya İskenderiyeye kadar himaye yapmak üzere onun yanında bırakıldılar.

Saat 09,50 de düşman uçakları bir rapor vermişler, fakat bu raporda rota gündoğuşu olarak bildirildiğine göre, bunun konvoya ait bir rapor olması mümkündü. Filo ile temas muhafazası yapılması üzerine herhangi ciddi bir teşebbüs görülmediği gibi, gündüz süresi içinde de filo, hiçbir taarruza maruz kalmamıştır.

Saat 11,15 te, muhtemelen Sirenayka'dan İtalyaya geçmekte olan bir Cant Z 1007 uçağı ile karşılaşıldı ki; bu uçak ta 806. bölüğün iki FULMAR tipi avları tarafından alevler içinde düşürüldü.

Saat 13,05 te bir Fulmar kolu tarafından önlenen küçük bir uçak grupunun Ju. 52 taşıt uçakları olduğu anlaşıldı. Bunlardan biri sıyrılarak kuzeye doğru kaçıp kurtuldu ise de kalan 4 uçak düşürüldü ve bunlar herhalde petrol taşıdıklarından havada infilâk ettiler. Fulmar takımının lideri, döne döne denize daldı ve suda, yaşayanlardan bir eser bile bulunamadı.

Filo, karanlık basana kadar, batı genel istikametindeki rotasını muhafaza etti ve saat 21,00 de 37.17 + ve 15.14 + tulde 19 mil süratle 235 dereceye rota değiştirdi ve Encounter tarafından himaye edilen Breckonshire gemisi de Maltaya ilerlemek üzere refakatten ayrıldı.

Saat 21,20 de filo : M. D. 3. harekâtı için emredilen teşkilâtı alırken "C„ kuvveti de (Orion, Ajax, Formidable, Griffin, Defender, Kingstown, Kimberley) kruvazör filosu K. Tümamiral emrinde olarak, Formidable'in uçuş harekâtının icrası için refakatten ayrıldılar.

10 — Trablus, limanı şehir ve savunması :(İlgili kroki No. 4 tür) :

Harekâtın hedefi olan Trablus limanı, kuzey Afrika kıyılarında, yegâne tam teçhizatlandırılmış bir İtalyan limanı idi. Burada her halde konvoylara emniyet maksadile sekiz kadar düşman muhribi bulunurdu. Liman önlerinde bir karakola çatılıp çatılmıyacağı bilinmiyordu.

Liman kabaca 1 mil karelik bir sahaya yayılmış olup, iki mendirekle çevrilidir. Methal 350 yarda genişlikte ve bir ağla kapalı bulunuyordu. Şehir Reselzir kayalık burnu üzerinde kurulmuş olup, bunun güney doğu kesimi eski şehir veya yerli mahalleleri ile Avrupa mahal-

lesini ihtiva eder ve bu kısım, şehrin kuzey batı nihayetinde dar sokaklı bir çevreye inkılâp eder.

Muhriplerin bağlayabilecekleri Karamanlı mendireğinin güney nihayetinde bir deniz uçağı üssü ile bir de hangar bulunur. Kuzeydeki dalgakıranın ilk kesimin ortaları : Deniz kuvvetlerinin mendireği halindedir. Burası 600 ayak kadar güneye uzayarak, deniz kuvvetleri yatak yerini de ihtiva eder. Burada muhripler ve refakat gemileri dalgakırana kıçtankara olabilirler. Subay daireleri, barakalar, ofis ve atölyeler hep deniz kuvvetleri mendireğinin kenarında yer almışlardır. Limanda 2000 tondan 8000 tona kadar olan 24 ticaret gemisi, bir kısım iskele ve rıhtımlarda, bir kısmı da dalgakırana kıçtankara olmak üzere rahatça yatabilir. Diğer tekneler, çok defa, dış limanın kuzey doğusundaki mersâda demirli yatarlar.

Trablusun savunma bölgesi içinde, çoğu yer altında olmak üzere müteaddit yağ ve petrol depoları yerleştirilmiştir.

Deniz savunması: 5, 6 ve 7.5, 10 pus çapında 14 çakılı bataryayı ihtiva ediyordu. Ayrıca müteaddit uçaksavar bataryaları, ışıldaklar ve sisleme tertibatı ile limanın dış tarafında bir mayn tarlası da bulunuyordu.

Cıvarda bir tanesi Trablusun 6-7 mil doğusundaki Megalla'da, diğeri de şehrin 15 mil güneyindeki Castel Benitda olmak üzere iki uçak alanı vardı. Diğer nitelikler 3 numaralı krokide gösterilmiştir.

11 — Bombardıman emri : (İlgili kroki No. 3 tür.)

Harekât için dağıtılan emirlerde, bombardıman kuvvetlerine verilen başlıca hedefler aşağıdaki gibi idi :

A.	İspanyol iskelesi ve civarındaki gemiler	Warspite (ana ve orta Bt.)
B.	Karamanlı mendireği mazot alma yeri ve muhrip yatak yeri. Deniz uçak hangarı, devlet deireleri ve akaryakıt depoları dahil olmak üzere, mendirek dibinin iç tarafında kalan saha.	Valiant (ana ve orta Bt.)
C.	Limanın kuzey mendireğinin çevrelediği kısmı, deniz kuvvetleri yatak yeri, mania ağ depoları, iskele ve açıkta yatan gemiler	Barham (ana bataryasını münavebe ile F. ve G. hedeflerine kullanacak, kalanlara orta batarya ile ateş edecek).
	İcabında kıyı bataryalarına cevap vermek üzere	Gloucester

D. Limanın güney doğu kesimindeki gemilere	Bataryalarla uğraşmak lüzumu doğmadıkça gloucester.
E. Limanın kuzey doğu ve orta kesimindeki gemilere	Muhripler
F. Demiryolu istasyonu ve cıvarındaki makaslara :	I. Tümen komutanı Tuğamiralin takdirine göre, ikinci bir hedef olarak Barhamın ana bataryası meşgul olacak.
G. Askerî ambarlar.	
H. Kudret elektrik santralı	Başka uygun hedef bulamamış olan gemiler.

Muhriplerle muharebe gemilerinin orta bataryaları, komutanın takdirine göre bataryaları sındırmakta Gloucester'e yardım edebileceklerdi. Muharebe gemilerinin ana batarya ateşi, emir verilmedikçe başka taraflara kaydırılmıyacaktı.

Cepane sarfiyatı : Seferî mevcudun % 25 i olarak tahdit edilmişti. Muharebe gemileri, başka bir emir verilmedikçe azaltılmış barut hakları kullanacaklar, Warspite ile Barham, bombardıman mermileri ve Valiant ta akaryakıt tankları sahasını döverken tavikli zırh delici mermi kullanacaklardı. Gemilere karşı kullanılacak cepane, muharebe gemilerinin orta bataryaları ile Gloucester ve muhripler tarafından sarfedilecekti. Tarassudun güç olacağı umulduğundan, muharebe gemilerine gerektiği zaman, orta bataryalarını ana batarya için mutat ateş fâsılaları ile kullanarak idare etmeleri emri verilmişti. Eğer sukut tarassuduna imkân bulunamıyacak olursa, tekmil gemiler hedef sahalarına, " görmeyerek kademeli atışla „ örteceklerdi. Dalgakırana kısa düşen atımların israf edilmiş olacağı ve halbuki uzun düşen mermilerin oldukça hasar sağlamak ihtimali olduğu üzerinde kuvvetle duruluyordu.

Tekmil gemilere son günlerde alınmış fotoğraf keşifleri dağıtılmış (B ekine bakınız) ve verilen talimatın son kısmında: ateşaltı tarafına son derece dikkat ve uyanıklık gösterilmesi lüzumunda önemle durulmuştu.

12 — Truant denizaltı gemisinin ilerleyişi : 19 - 21 nisan (C. ekine bakınız):

Truant, 19-nisan saat 19,45 te bombardımandan önceki emredilen noktada mevki almak üzere, Sirte körfezindeki karakolundan ayrıldı. 20 günü saat 11,00 de 3 balıkçı gemisinin borda hattında, 100 derece rotasında mayn tarayarak yaklaştıklarını gördü. Bunları bir büyük barko takip ediyor ve 5 mil geriden de ufak bir sarnıç gemisi geliyordu. Her

iki gemi de emniyet kuvvetleri olmaksızın, sabit rotalarda ilerliyorlardı. Bunların kolaylıkla avlanacak birer hedef arzetmelerine rağmen, bot komutanı Öyzb. Haggard, esas ödev olan filoya seyrüsefer alâmetliği konusunu tehlikeye düşürmemek ve uzlaşma kabul etmemek için, bunlara taarruzdan geri durdu.

Saat 18,30 da Truant Res Tajuranın 4 mil kuzeyinde emredilen mevkide dibe oturdu ve 21 nisan saat 02,50 de su yüzüne çıkarak, bir seyrüsefer alâmeti rolünü aldı. Saat 04,45 te bombardıman kuvvetleri, denizaltının kıç tarafına yakın olarak geçtiler ve bot da doğuya doğru ilerledi.

13 — Trablus'un 20:21-nisan gecesi Krallık hava kuvvetleri ve donanma hava silâhı tarafından bombardımanı :

Trablus üzerine yapılan taarruz, asıl plânlaştırılan zamandan biraz erken başladı. Taarruz, Maltadan kalkan Krallık hava kuvvetlerine bağlı 8 uçaklı 148. Vellington bombardıman bölüğü tarafından yapılarak 20 günü saat 23,52 den 21 günü saat 01,30 a kadar devam etti. Bunlar limana, tutarı ağırlığı 19,000 libre olan genel maksatlı bomba ile 1024 libre tutarı ağırlığında yangın bombası attılar. Şehrin güney kesimi ile İspanyol iskelesinin batı nihayetinde patlamalar görüldü. Limanın güney kenarında beş ve Karamanlı mendireğinin doğusundaki kıyıda da bir büyük yangın başladı. Karamanlı mendireğinin doğusundaki bir resmî bina ile bizzat mendireğin üzerinde müteaddit ufak yangınlar da görülüyordu. Uçaksavar ateşi ile yalnız bir Wellington uçağının motoru zarar gördü.

İkinci safhayı saat 03,00 ten sonra başlayan ve (Maltadan) kalkan donanma hava kuvvetlerine bağlı, 830 uncu bölüğün yaptığı yüksek ufkî bombardıman teşkil etti. Saat 04,30 a kadar süren bu harekât üzerine elde etraflı bir bilgi yoktur.

Bu her iki bombardımanın doğurduğu infilâklar ve tenvir paraşütleri, yaklaşmakta olan filo tarafından görüldüğü gibi, düşmanın açtığı uçaksavar ateşi de limanı pek âlâ gösteriyordu.

14 — Filonun 20/21-Nisan gecesi Trablusa yaklaşması: (İlgili Kroki No. 1 ve iki)

20-Nisan saat 21,20 de Başkomutanın refakatinden ayrılan Uçakgemisi kuvveti ("C" Kuvveti) 21 günü saat 00,30 a kadar Güneyli bir rotaya devam etti ve bu saatte Batıya doğru rota değiştirerek saat 03,30 a kadar bu rotada seyretti. Kruvazörlerle muhriplere, Formidable'dan iki mil mesafede bir parça - kuşak üzerinde yer aldırılmış ve muhripler, tehlike umulan istikametlere konulmuştu.

Tümamiral Pridham Wippel, şayet nihayetinde bir değişim yapmak

zorunda kalırsa, bunun vereceği güçlükler bakımından, diğer bütün perde şekillerini uygun bulmadığını söylemiştir. Böyle bir netice de filhakika, amiralin "C" kuvvetine teklif ettiği esas rotanın: Birliği 20 günü saat 19,00 da taarruz edilen şüpheli bir denizaltı bekleme yerine pek yaklaştırdığı vakit hâsıl oldu.

Saat 03,07 de Formidable'ın uçuş güvertesinde bir yangın çıktı isede, bu çabucak söndürüldü ve gemi, Muharebe gemileri filosunun takriben 30 mil kadar kuzeyinde bulunurken, uçakları saat 03,35 ten 03,41 e kadar havada kaldılar.

Formidable'ın uçaklarına verilen görevler şunlardı:

a) 829. Bölüğün iki uçağı - İlk tenvir paraşütlerini atacak ve gösteriş bombardımanı yapacak.

b) 826. Bölükten dört uçak Bombardıman yapan gemilere hedefleri aydınlatacak.

c) 826. Bölükten üç uçak (Muharebe Gemilerinin tarassut personelini hâmil olduğu halde) - Muharebe gemilerine spoting yapacaklardı.

(31 ve 32 nci maddelere bakınız)

20 - Nisan günü saat 21,20 de "B„ kuvveti şu sıra üzerine pruva hattı teşkil etmiş bulunuyor:- Warspite, Valient, Barham, Gloucester ve ileride de dört adet (İki sürat tarama cihazlı) muhrip (Hotspur, Havock, Hero, Hasty) mayn arıyorlardı. Hotspur ile Havock kendilerini koruyucu tertibatı da koyuvermiş olarak ileriden gidiyorlar ve Hereward gemisi de, şayet gerekirse 2 süra't tarama cihazlı botlardan birinin yerine geçmeğe hazır bulunuyordu. Muharebe gemileri Filosunun her iki omuzluğunda birer buçuk mil mesafede birer muhrip takımına yer aldırılmıştı: (Jervis, Janus: Juno. Jaguar)

Bu iki takım da birer pruva hattı nizamında idiler. TRUANT'ın dolaşılmasından sonra muharebe gemileri filosunun iskele tarafından yer almış bulunan Jervis ve Janus muhripleri, ateş hattını serbest bırakmak için bir rubu' geriye sarktılar.

21 gecesi saat 01,15 te Trablustan Kuzeye doğru giden bir hastane gemisi görüldü ve bu gemi filoya oldukça yakın geçti. Saat 03,00 te filonun rotası 210 dereceye değiştirildi ve iskandil sedası alınabilmesi için sürat 15 mile azaltıldı.

Sürmekte olan hava şartları, pek uygun olup, deniz rakit, rüzgâr yok ve görüş pek iyi idi. Ay doğması saat 04,36 da ve gün ışıması saat 06,50 de idi. Truant'ın gösterdiği ışık saat 04,10 da 7 mil ileriden görülerek çok kifayetli bir alâmet olduğunu ispat etti ve dört dakika sonra Havock'da bu gemi ile Asdic teması sağladı. Muharebe filosu saat 04,38 de Truant'ı Warspite'ın iki gomina mesafesinde bırakarak geçti ve etrafından döndü. Tasarlanan atış mevkiinin pek az iç tarafında kalınmış olduğunun farkedilmesi üzerine, rota saat 04,45 te 290

dereceye değiştirildi. Ve bu rota tekmil Batıya doğru seyri süresince muhafaza edildi. (C. Ekine bakınız)

15 — Trablusun Bombardımanı, 21 - Nisan: (İlgili Kroki No. 2, 3 ve 4)

Kuruntulu olan yaklaşma dönemi, düşmanın muharebe gemileri filosunu gördüğüne dair hiç bir belirti olmaksızın geçti. Saat 05,00 e doğru Trablus limanı 10 - 12 kadar tenvir paraşütü tarafından tamamile aydınlatıldı ve spoting uçakları da "Sukut tarassuduna hazır" olduklarını rapor ettiler. Warspite: (Trablus Fenerinin 045 derece cihet ve 15,000 yarda) sında olarak emredilen başlangıç mevkiinin iç tarafından geçerek, bunun yerine: İspanyol iskelesi güney tarafı merkezindeki bir (A) esas noktasından 045 derece cihet ve 11,700 yarda mesafede bulunan bir başlangıç noktasından geçti. 10 saniye sonra Warspite, "A„ ve "B„ taretlerile hedef bulma ateşine geçti. Bir dakika içinde, muhripler hariç olmak üzere tekmil diğer gemiler de ağır ve orta bataryalarile kendilerine ayrılan hedefleri dövmeğe başladılar. Tarama yapan gemiler saat 05,04 te birliğe iltihakla, filotillâ halinde grup ateşi açtılar. Bu sırada Janus ve Hereward da bağımsız olarak tek gemi halinde ateş ediyorlardı.

Maltadan gelen tarassut ve torpido uçaklarını varışlarından az önce, atılan bombalar ve mermi infilâkları yüzünden, şehir ve liman geniş bir toz ve duman bulutu ile kaplanmış ve bu hal direkt bir tarassudu bilâmel imkânsız kılmıştı. Gemilerden görülen tekmil şey: Ya bir tesadüfî infilâk veya limana düştüğü vakit, çıkardığı su sütununun tepe noktası görülen bir 15 pusluk salvo sukutu oluyordu. Tenvir paraşütlerinin aydınlatmasına rağmen, gözetleme uçakları, kıyı içlerinde patlıyan mermilerin alevlerini görmedikçe müşkülât çekiyorlardı.

Tam bir baskın elde edildiğine şu cihetten şüphe yoktur ki; savunma tertibatı, tenvir paraşütlerile uçaklara, renkli ve gizli uçaksavar atışı tevcih ederek hoş bir donanma yaptığı halde, kıyı bataryaları, filonun doğuya dönmeğe başladığı ane kadar, ilk bombardıman başlangıcından itibaren geçen 20 tam dakika içinde, gemilere hiç cevap vermediler.

16 — Birinci bombardıman seyri:

Warspite, dördüncü salvosunu attıktan sonra, müphem bir spoting raporu aldı ki; bunda: Ateş kontrol partisi iki bacalı büyük bir geminin İspanyol iskelesinin güney batısında aborda bulunduğunu bildiriyordu. Ateş bu hedefe çevrildi. Ve sukutlar, yerine düşüyor gibi göründü ise de hiçbir tarassut raporu alınamadı. Bunun üzerine endirekt ateş emredildi ve geniş kademelere baş vurularak 18 ve 19 uncu salvoda ve ayrıca 22 ve 23 üncü salvolarda tarassut raporu alındı. İlk isabet: Saat

05,19 da 24 üncü salvoyu takiben bildirildi. Ve bundan sonra da saat 05,24 teki dönüş vaktine kadar hedef üzerinde kalındı. Yine bu zamanda 6 pusluk topların da isabet sağladığı sanıldı.

Valiant'ın başlangıç mesafesi 12,800 yarda olup, Karamanlı mendireğinin başındaki bir noktadan 223 derece cihette bulunuyordu. (23 - Nisan saat 05,07) ye kadar bu gemi hiçbir sukut tarassut raporu alamamıştır. Saat 05,10 da Eritre kışlası yakınlarında bulunan yeraltı akaryakıt depolarına hedef değiştirildi. Ve buraya 12 salvo ateş edildi. 26. salvodan sonra altı salvo da mendireğin ileri ve gerisine atıldığı gibi, birinci bombardıman seyrinin son iki salvosu da devlet resmî binalarına yöneltildi.

Bombardıman geçiş seyri süresince 4,5 pusluk toplar da mendireği sürekli olarak ateş altında tuttular.

Barham gemisinde şu kanaat hâkimdi ki : Filo tam tamamına tasmim edilen noktadan geçmiş ve bombardıman seyri, plânlaştırılan mesafeler üzerinden yapılmıştır. Bu sebepten bu gemi, sancak gemisinin plâna göre olan mevkilerini esas alarak, buna kerteriz ve mesafe tashihi koymakla iktifa etti. İşte altı pusluk silâhların bombardıman süresince menzil dışı kalmasına ve büyük başlangıç mesafesi kullanılmasına bu yanlışlık âmil olmuştur. Barham, mesafeyi bulmak için 4 topla salvolar yaptı ise de, bunlardan ilk salvolar tarassut edilemedi. İlk sukut tarassut raporu (her halde yanlış olarak) MUVAFIK = O.K. şeklinde anlaşıldığından menzil spoting uçaklarının sukutları görmedikleri aşikâr olarak anlaşılıncaya kadar, değiştirilmedi. Topçu subayı bunun üzerine kısaya doğru " Görmiyerek kademe „yapmağa başladı ise de, kısada kalınmamak hakkında alınmış olan talimattan ötürü, kademe hatveleri haddinden fazla ihtiyatlı oluyordu. İki vaziyette sukut görülmesi üzerine mesafenin doğru olduğu şeklinde muamele yapılmakla beraber, birinci bombardıman seyrinde hiçbir tarassut raporu alınamadı. Atışı idare eden subayın sonradan bildirdiğine göre : İlk ateşin açılmasında ateş hattı : Bir Bari sınıfı kruvazörün sol köşesinden geçiyormuş, bu hat sonradan dalgakıran imtidadınca, mania ağ depolarına doğru hareket etmiş [1] Bu bombardıman seyrinde 36 salvo atılmış olup, " A „ tareti 8 ve "Y„ tareti de 6 defa salvoya iştirak etmemiştir.

Gloucester kruvazörü, spoting için kendi Walrüs uçağını kullanmakta serbest bırakılmış olmakla beraber, onu uçurmadı. Çünkü; ayrı ayrı bataryalarla savaşmak lüzumu hâsıl olabileceği gibi, liman sahasında muhriplerle hat gemilerinin orta batarya atışlarından Gloucester gemisinin kendi sukutlarını ayırt etmek güçlüğü ve kıyıya doğru esen hafif bir rüzgârdan ötürü, bu uçağın gemiden katapultla havaya atılma-

[1] Limanda herhangi bir İtalyan kruvazörünün bulunduğu üzerine bir sonuç elde edilememiştir.

sında çıkacak alev ve sedanın düşman tarafından görülüp duyulmasile BASGIN'ın bozulması ihtimali vardı. Gloucester "D„ bölgesine ateş açtı. Ve sukutları görmeksizin "Kör kademeli„ atış usulünü kullandı. Saat 05,15 te bu gemi, liman methalinin dışında demirli: iki bacalı bir ticaret gemisine direkt atışa geçti ve üç salvosunun isabet ettiğini gördü. Saat 05,24 te emredilen "Hep beraber dönüş„ ten az önce, 170 derece kerterizindeki bir bataryadan [1] atılan mermilerin Gloucester üzerine düştüğü görüldü. O sırada içinde bulunulan kesif dumanlar dolayısile baş toplara dönüş için ateş kestirildi.

İki sürat tarama cihazlı muhripler 20 - nisan saat 20,02 de taramayı bırakarak - Hotspur, Havock, Hero (Kıdemli subay Gm), Hasty - sırasına göre teşkilâta geçtiler ve Hotspur filo rehberi olarak hareket etti. Havock'un tarama cihazı gam aldığından, kesilerek denize koyuverildi ise de gemi kendini koruyan paravan tertibatını yerinde bıraktı. Denizaltı perdesi, Truant'ın kara tarafına doğru 4 gomine kadar ilerledi. Başla ateş işaretinden sonra Hereward, perdenin iskele tarafına atlayarak, bağımsız olarak uygun gördüğü hedefleri ateş altına aldı.

Saat 05,04 te perdedeki muhripler, Hero: Ateş idare gemisi olmak üzere her salvoda tashihli bir kerteriz verilerek grup ateşi açtılar. Salvolar (E) hedef bölgesinde 300 yardalık kademelerle aşağı yukarı 900 yardalık bir saha dahilinde gezdiriliyordu. Saat 05,11 de bir büyük ticaret gemisinin bir tenvir paraşütü tarafından aydınlatılması üzerine, ateş, bu gemi üzerine çevrildi. Bombardımanın devamı süresince hiçbir sukutun dalgakıranın kısa tarafında kaldığı görülmedi. Hotspur muhribi: Su üstü gemilerini gözleyebilmek için, baş toplarile ateş açmadı. Hotspur, saat 05,13 te dönüş için ateş keserek 090 derece rotasına geçti. Saat 05,17 de limanın 1 1/4 mil doğusunda bulunması gereken bir bataryanın attığı birkaç mermi, muhrip perdesinin yakınlarına düştü.

Dönüş esnasında Hotspur, Juno ve Jaguar tarafından düşmanla karıştırıldı. Her halde bu gemiler, perdeye rota değiştirilmesi hakkında verilen emri almadıklarından, bunlardan biri: BREDA ve POMPOM'larile hotspur'e ateş açtı. Bereket versin bir hasar olmadı ve Hotspur savaş tanınma fenerleri devresini basar basmaz, ateş te kesildi. Bu birinci bombardıman seyri esnasında, Janus: Liman dışında demirli yatan iki bacalı bir gemiye ateş açtı. Ve saat 05,29 da doğuya dönüşten sonra Jervis ile Janus, Gloucester'in sancak baş omuzluğunda yer aldılar.

17 — İkinci bombardıman seyri :

Saat 05,24 te filo ateş kesti ve hep beraber 90 derece rotasına

[1] Bu batarya mevki bakımından Mahgiub'un 1 mil doğusunda görülüyor ve sesine göre: 6 pusluk kadar çapta bir Bt. ya benziyordu.

döndü. [1] Ateş, saat 05,29 sularında yeniden açıldı ve birçok isabet raporları da gelmeğe başladı. Warspite'in sancak 6 pusluk bataryası, hedefin menzil dışında bulunduğunun anlaşılmasından önce yalnız tek bir salvo attı. Saat 05,32 de 4 adet 15 pusluk top salvosu, hedef bölgesinin içine ve yakınlarına düşmesinden sonra, istikamet üzerine verilen bir tarassut düzeltmesi, yanlış olarak tatbik edildi. Bunu takip eden salvolar: Genişliğine intişarlı düştü, görülmedi ve son tashihler yeter derecede kuvvetli yapılmadığından, diğer atımlar da (Dz. Kuvvetleri yatak yeri) ne düştü. 43 üncü salvoda, beklenmedik bir sukut tarassutu raporuna göre hareket edilmesi üzerine, yine bundan sonraki salvolar: Hedef bölgesi dışına çıktı ve saat 05,43 e kadar görülemedi. Bu saatte sukutlar yeniden, fakat bu sefer de İspanyol iskelesi üzerinde görüldü.

Barhamın gerisinden gelen Valiant, doğu genel rotasında baş tuttuğu vakit: 14,300 yarda menzilden 15 pusluk toplarile Karamanlı mendireğinin batı tarafındaki yeraltı petrol tanklarına yeniden ateş açarken, 4,5 pusluk topları da mendireği ateş altında bulunduruyordu. Saat 05,34 te 15 pusluk toplara hedef değiştirtilerek, Deniz komutanlık karargâhına ve mendireğin doğusundaki resmî binalara 15 salvo atıldı. Son ve "dolu topları boşaltmak için„ de Karamanlı mendireğine bağlı bulunan muhriplere iki salvo atıldı.

Barham'da: sarsıntı dolayısile, santralda ışıklar söndüğünden, hesap masasının yeniden tanziminde, bu, uzun bir gecikmeye sebebiyet verdi. Her nekadar kullanılan mesafe bu seferde fazla olmakla beraber, yan vaziyetinin birinci bombardıman seyri esnasında olduğundan daha doğru bulunduğu anlaşılıyordu. Burada da topçu subayı, ilk salvolar tarassut edilemediğinden " görmiyerek kademeli atış „ a geçmek zorunda kaldı. Burada kademeler daha cesaretli miktarlarda yapılmakla beraber, yine yeter derecede düzeltmeleri ihtiva etmiyordu. Poloting kayıtları: II. Bombardıman seyrinde ateş hattını az çok sabit gösterdiği gibi, salvoların bir çoğunun da demiryolu istasyonu, askerî ambarlar, kuvvet santralını kavrayan sahaya yayıldığını gösteriyor ve bu tahmin, râsıtların verdikleri raporlarla da teyit ediliyordu. Sona kalan atımlar: teker top atımları olmak üzere, II. Bombardıman seyrinde gemiden 20 salvo atılmıştır.

Gloucester, dönüşünü bitirdikten sonra, ateşini: Pek batî ve takriben dakikada iki atım atmakta bulunan, faaliyetteki bir düşman bataryası üzerine çevirdi. Gloucester'in gerek üzerinden aşan ve gerekse kısa düşen bu düşman bataryası atımları yan itibarile iyi idare ediliyorlardı. Saat 05,41 de Gloucester, ateş kontrol masasını yeniden tanzim ederek görmiyerek kademeli atışa geçti. Ve salvolar ufak kırmızı infilâklar halinde görülürken batarya da ateşini kesti.

[1] Muhripler 10 dakika daha erken dönmüşlerdi.

Görünürde kendisile savaşa girişilen batarya; iki topla salvo yaparken, Karamanlı mendireğine daha yakın yerleştirilmiş olan ve Hamidiye bataryası olduğu sanılan diğer bir batarya da tek topla atış yapıyordu. Gloucester'in kıç grup kontrolü, endirek atış için tertibatlı olmadığından, bu son bataryaya ateş edilemedi. Düşman toplarının 6 veya 8 pus çapında oldukları anlaşılıyordu.

Üç gemilik (iki sürat tarama cihazlı) muhrip grupu, ikinci bombardıman seyri esnasında da yeniden ateş açtılar. Hero gemisi komutanı Bigga, kendi gemisi ve yakın bulunan geminin top alevleri körleştirici tesir yaparak düşman su üstü gemilerini kollamaya müşkülât gösterdiginden, yine ateş açmamağa karar verdi.

Jervis ile Janus, doğuya doğru döndükten sonra Gloucester'in sancak baş omuzluğunda yer aldılar ve Janus; batarya sındırma ateşine iştirak etti. Düşmanın bombardımana karşı verdiği karşılığın yegâne maddî delili, Janus gemisine düşen ağır çaplı bir mermiye ait bir saçıntıdan ibaret kalmıştır.

Muhrip perdesi, muharebe filosunun bir miktar ilerisine geçerken yeniden mevki alınmak üzere yol azaltıldı ve rota değiştirildi. Tahminlere bakılırsa; muhriplerce, atılan mermilerin büyük bir çoğunluğunun hedef bölgesine düşmüş olması lâzımdır.

18 — Ateş ve tarassut işleri üzerine görüşler :

Hedeflerin bu kadar biribirine yakın bulunmasından ötürü, sukutların münferit gemiler tarafından ayırt edilmesinde güçlük çekileceği önceden takdir edilmiştir. Hedef bulma atışı için Warspite iki toplu ve Barham da 4 toplu salvolar kullanmış olmalarına rağmen, râsıt: Warspite'in iki salvosunu Barham'a ait sanarak bu gemiye bildirdi ve neticede Warspite, hedefi yeniden bulabilmek için 10 dakika vakit kaybetti.

Bu bombardıman tenvir paraşütü aydınlatmasile Akdenizde yapılan ilk ciddî hareket olup, sonunçların tahminlere tamamen uymamasına rağmen, bu hareketten pek yararlı dersler elde edilmiştir. Tenvir paraşütleri 500 yarda fâsılalarla bırakılıyor ve 4000 kademde yanmağa başlayacak şekilde tanzim edilmiş bulunuyorlardı. Bir istikametteki 4 tenvir paraşütü takriben; 2000 yarda × 400 yardalık bir alanı iyi bir şekilde aydınlatmıştır. Liman, kabaca: 2000 yarda boy ve 1800 yarda genişliginde olduğundan tek bir hat üzerine atılan tenvir paraşütleri, tekmil bölgenin tarassut için gözetlenmesine yeter gelmemiş ve binnetice; bir çok salvolar da limanda tarassut edilememiştir.

Gemilerin bitişik bölgelere ateş etmeleri de bir miktar yanlışlığı mucip olmuş ve sonradan yapılan incelemeler: Warspite'in ilk salvolarının, Barhama ayrılan bölgeye veya bunun güneyine düştüğünü göstermiş olup bunlar: ne görülebilmişler ve ne de seçilmişlerdir. Aydınlatma bütün

sahada ayni derecede olmadığına göre, hedefler geniş aralıklı olarak verilmek lâzımdı. Hakikî şartlarda, tarassut hemen tamamile râsıdın sukutların düşeceği yere bakıp bakmamasına bağlı olup, bu noktadan 6-800 yarda açığa düşen sukutlar asla görülememiştir. Barham gemisi komutanı Albay Gooke: İlk Bombardıman seyrinde Barhamın attığı salvoların limanın oldukça ilerisine düştüğünü kabul etmek gerektiğini ve bu halin muhtemelen şehirde panik uyandırdığını beyan etmiştir. Bu zat; mükemmel bir aydınlatma da olsa, râsıtların bir gece bombardımanında birçok salvoları görmeleri veya ayırt etmelerini imkânsız bulmaktadır. Düşman tarafından basit bir ihtiyatî tedbir olarak sis kullanılması da tarassudu men'e kâfi gelecektir. Ufak ve muttasıl hedef bölgeleri vermek; ancak karışıklığa yol açacağından, gemilere salvolarını tekmil saha üzerine yaymalarına müsaade edilmelidir. Bundan başka Albay; tashih tatbikı için yegâne kat'î bilginin sağlanmak imkânı olan kısa salvoların lüzumunu ve bunların ziyan edilecek olan salvolara değdiğine işaret etmelidir.

Valiant gemisi salvolarının spoting raporlarına müstenit olan noktalanmış mevkileri, ancak 8 inci ve 26 ncı salvolardır. Bu sonuncu salvodan sonra yer altı mazot tanklarında yangın çıkmasından dolayı yükselen büyük duman bulutları yüzünden hiç bir sukut tarassut raporu alınamadı.

19 — Formidable gemisi uçaklarının raporu :

Formidable'nin tenvir paraşütü ve bomba atan uçaklarının raporlarından başlıca noktalar şöylece özetlendirilebilir :- Trablus üzerindeki hava şartları şöyle idi: Yer yüzündeki Rüzgâr =Keşişlemeden, hafif den mutedile kadar kuvvette, deniz üzerinde alçak bulutlar, liman üzeri ve kıyı içinde belirli bir mesafeye kadar hava açık; Maltadan kalkan torpedo - Spoting keşif uçaklarının taarruzu saat 04,10 da gelişirken, gösteriş bombardımanı ve yangın bombasile bombardıman yapmak üzere ayrılan iki Albakor uçağı da Trablus'a yaklaştılar.

5 F. No. lı Albakor uçağı saat 04,18 de Truantın üzerinden geçti ve saat 04,40 a kadar deniz tarafında oyalandı, Bundan sonra Güneyden doğru limana yaklaşarak üç tenvir paraşütü attı ve Batıya doğru kavis çizerek Kuzey batı köşesinden tekrar limana yaklaştı. 6000 kademden diğer iki tenvir paraşütü attı ve bunu 04,51 de iki bomba ve yangın bombaları takip etti.

5 G. No. lı Albakor uçağı : Poyraz tarafından doğru şehre yaklaştı. Denize doğru dönerek Trablus batısındaki kıyı hattını geçti ve tenvir paraşütleri atarak denize doğru harmanladı. Uçak batıdan doğru yaptığı ikinci seyrinde daha başka tenvir paraşütleri de attı ve 6000 kademden bir süzülüş hücumu ile bomba bıraktı.

5 G. No. lı uçak : Biri limanın 1 mil batısında ve diğeri de 1 mil

doğusunda bulunan iki bataryanın ateş açtığını rapor etti. 5 F. sayılı uçak saat 06,45 de Formidable'in 4000 kadem üzerinde bulunurken, şehirdeki büyük yangının el'an görüldüğünü rapor etti.

4 A. No. lı uçak, Trablusa vardı ve denize dönerek saat 04,55 e kadar orada kaldı. Bu saatte tenvir paraşütü düşürmeğe başladı ve muntazam fâsılalarla bu işe devam etti.

İkinci bombardıman seyri esnasında tenvir paraşütleri Warspite ve Barham'ın hedeflerini aydınlatmak üzere yayıldı.

4. F. sayılı uçak tenvir paraşütü atmağa saat 04,35 de başladı ve bu 05,45 e kadar fâsılalarla devam etti.

4. G. sayılı uçak saat 04,55 den 05.15 e kadar limanın bindirme iskelesi tarafına 3 üzlü tenvir paraşütleri attı ve sonra dönerek kalanları: Sonuncusu saat 05,35 de atılmak üzere, Deniz komutanlığı karargâhı arakasındaki bir hat üzerinde koyuverdi.

4 K. No. lı uçak, ilk takım tenvir paraşülerini 04.59 da "A„ ve "C„ hedeflerinin çok batısına attı.

Harekâta iştirak eden 9 uçağın pilot ve râsıtları da genel olarak 15 pusluk salvoların % 50 sinin kıyı içine düştüğünde mutabıktır. Mermilerin kıyıdaki kat'î düşüş yerleri görülememiş, çapı da tahmin edilememiştir. Ameliyatta tekmil görülen şey: cesameti mütehavvil bir toz bulutundan ibaretti. Yalnız üç halde, salvonun düşmesi ile hakikî hasar tarassut edilebilmiştir :

1 — Valiant tarafından mazot depolarında büyük bir yangın çıkarıldı.

2 — Ya ordu karargâhı veya bir devlet dairesi olması gereken büyük bir bina blokunun çökmesi.

3 — Kudret santralına parlak mavi ve sarı alevler çıkartan bir tam veya yakın isabet.

Bu sebeple, raporlar başlıca liman içi veya çevresine düşen salvoların neticelerine temas etmektedir. Denize düşen 15 pusluk salvolar genel olarak görülüp teşhis edilebiliyorsa da tekmil spotingci râsıtlar, salvoların görülme zamanına sukut müddeti tashihi koymakta güçlük olduğunu bildirmişlerdir.

20 — Hedef bölgesindeki hasarlara ait raporlar : (İlgili kroki No. 4)

Her bir hale göre, en az iki müşahidin görüşüne dayanılarak, aşağıdaki hasarın verdirildiği görülüyor :

A ve C bölgelerinde. Ateş eden gemiler Warspite ve Barham : -

1 — Deniz kuvvetleri yatak yerindeki üç ticaret gemisi ateşe verilmiş ve bunlardan biri sonradan batmıştır.

2 — D bölgesindeki bir gemi (4 sayılı krokiye bakınız) 15 pusluk bir mermi isabeti alarak infilâk etmiş ve batmıştır.

3 — İspanyol iskelesinin 300 yarda ilerisindeki bir gemi, 15 pusluk bir mermi isabeti alarak hemen âni denebilecek bir süre içinde batmıştır.

4 — İki kat'î, iki de muhtemel 15 pusluk salvo; İspanyol iskelesi üzerindeki ofis ve atelyelere isabet ederek büyük duman sütunları çıkarmıştır. İspanyol iskelesi on dakikalık bir süre boyunca muhtemelen 6 pusluk salvolarla dövülmüştür.

5 — İki 15 pusluk salvo, İspanyol iskelesini esas karaya bağlayan dar berzaha düşmüştür.

6 — Müteaddit 15 pusluk salvolar, vilâyet binası ile İspanyol iskelesi arasındaki ileri kıyı kısmına düşmüş ve muhtemelen vali konağına da isabet etmiştir.

B) Bölgesinde.. Ateş eden gemi Valiant :

7 — Karamanlı mendireğine mükerrer olarak 6 pusluk mermiler isabet etmiştir. Muhrip yatak yerindeki bir muhrip isabet almış ve diğer 4 muhrip de muhtemelen cıddî surette hasara uğramıştır.

8 — Liman dışında bulunan, Karamanlı mendireği önlerindeki bir gemi isabet almış ve ateşe verilmiştir.

9 — Ordu karargâhı veya devlet dairesi olması gereken bir büyük bina yıkılmıştır.

10 — Akaryakıt depolarında büyük bir yangın başlamıştır.

11 — Karamanlı mendireği ile akaryakıt depoları arasında bulunan bir çok binalardan dumanlar çıktığı görülmüştür.

D) Bölgesinde.. Ateş eden gemi Gloucester :

Limanın bu bölgesinde (Limanın güney doğu sektörü) bulunan en az üç gemide sunî sis veya hasardan mütevellit duman tarassut edilmiştir.

F) ve G) Bölgelerinde : .. Ateş eden gemi Barham :

12 — 3 veya 4 adet 15 pusluk salvo, demiryolu istasyonuna veya yakınlarına düşmüştür.

13 — Demiryolu İstasyonu cıvarında yangın görülmüştür.

14 — Bir 15 pusluk salvo, kudret santralına veya yakınına düşerek parlak mavi ve sarı alevler çıkmasına sebep olmuştur.

Râsıtlar : İspanyol iskelesine yanaşık bulunan hiç bir gemi görmemişlerdir.

21 — Bombardıman neticeleri : (İlgili kroki No. 4)

21 - Nisan günü Trablusun Fotoğrafı alınarak, bu, bir gün evvelki Fotolarla mukayese edildi. Bu fotoğrafların tahlili, râsıtların verdikleri

raporu teyit etmiş ve ilâve olarak aşağıdaki hasar sonuçlarını da göstermiştir :

15 — 250 kadem boyundaki bir ticaret gemisi, başı kısmen dalmış olduğu halde Karamanlı mendireği dışında karaya gitmiştir. (8 e bakın)

16 — 250 kadem boyunda bir ticaret gemisi, İspanyol iskelesine yakın yan devrilmiştir. (3 e bakınız)

17 — 300 kadem kadar boyda bir sarnıç gemisi tamamile ortadan kaybolmuştur. Bu gemi her halde ateş alıp infilâk ettiği görülen gemi idi. Mevkiler biribirini tutuyor. (2 ye bakınız)

18 — İspanyol iskelesindeki : Biri 110 kadem, diğeri 100 kadem uzunluğundaki iki bina yıkılmıştır. Ufak bir dalgakıran fena halde bozulmuş ve ufak araç limanındaki bir diğer dalgakıran da keza harap olmuştur. (4 e bakınız)

19 — Bir salvonun kudret santralına yakın düştüğü aşikârsa da, bir hasar görülmemektedir. (14 e bakınız)

20 — Karamanlı mendireğinin Güney başlangıç noktasında bulunan bir atelye veya fabrika olması gereken büyük bir binada yangın çıktığına dair izler görülmektedir. (11 e bakınız)

21 — Karamanlı mendireğine kıçtankara bağlamış olan muhrip grupundan bir muhrip ortada yoktur. (7 ye bakınız)

22 — Şehrin doğu kesimindeki bir büyük bina, ağır şekilde bir isabet almıştır. (9 a bakınız)

Fotoğraflar, tekmil mazot sarnıçlarını ve gömme depoları ihtiva etmediğinden, bunlarda bir hasar oldu ise bile tesbit edilememiştir.

Trablustaki hasar üzerine daha fazla bilgiler, başka kaynaklardan ve daha ileriki bir günlemeçte elde edilmiştir. Müphem olan bu bilgilerin gösterdiğine nazaran: Liman dışındaki 3 İtalyan gemisi batırılmış, Kudret santralı, Radyo İstasyonu, Postane ve Tersane telsizi hasara uğramıştır. Yine bu haberden; çoğu sivil olmak üzere 4000 kişinin öldüğü ve birçok sivillerin Zuara'ya doğru şehirden tahliye edildiği anlaşılmıştır.

Ayrı bir kaynaktan öğrenildiğine göre: Napoliden Trablus'a ve Bingazi ile olan seyrüsefer geçici olarak kesilmiş ve Afrikaya zaman zaman benzin gönderilmesine mecburiyet hâsıl olmuştur. (G. ekine bakınız).

22 — Filonun 21 - 22 Nisanda İskenderiyeye Dönüşü : (İlgili kroki No. 1)

Bombardımanı bitirdikten sonra muharebe filosu azamî süratle poyraza yöneldi ve 21 günü saat 7 de "C„ kuvvetini 7 mil ileride gördü. Formidable'ın uçuş harekâtı ile meşgul olup, bir uçağın da iniş takımlarını kırması yüzünden 20 dakika geç kalmış ve tenvir paraşütü atan

iki uçak ta 07.50 ye kadar gemiye avdet etmemişti. Filo saat 08.00 de yeni teşkilât alarak 21 mil süratle 080 derece rotasına seyretti.

Bir akşam önce, bir konvoyun Trablus'a doğru seyretmekte olduğu rapor edilmiş ve filonun çekilmesi esnasında da bir gemi telsizi duyulmuştu. Ancak geminin mevkii belirli olmayıp, Formidable'ın da arama yaptırtmak için hiçbir Swordfish uçağı yoktu.

Filoya ağır hava hücumlarının yapılmamış olmasına bakılırsa, ya düşmanın bombardımandan haberi yoktu veyahut ta elinde bombardıman uçağı bulunmıyordu.

11.10 a kadar geçmedi ki; 040 derece kerterizinde 6000 kadem irtifada bir düşman uçağı görüldü. Bu uçağın Fulmar İngiliz uçakları tarafından önü kesilince bir Cant Z 10.07 tipi uçak olduğu anlaşıldı. Bu uçağı düşürmeğe giden Fulmarlar saat 13.40 a kadar avdet etmediler.

Bu arada kayıp dost uçakları aramağa çıkan diğer bir Fulmar uçak takımı güneye doğru ilerliyen bir D. O. 24 F/B tipi düşman uçağına rasladılar Fulmarlar bu uçağa 13.50 de taarruz ederek iskele makinesinde yangın çıkarttılar ve onu suya konmak zorunda bıraktılar. Düşman uçağı iki defa havalanmak istedi ise de ikisinde de suya inmeğe zorlandı ve düşman, batar bir vaziyette terkedildi.

Saat 16.15 te filo paravanları toplarken 110 dereceye rota değiştirdi. Ve sürat azalttı. Saat 20.00 de Filonun mevkii 33.48 No.; 18.02 E. idi ki, bundan az sonra 14 muhrip filotillâsı (Jervis, Janus, Juno, Jaguar) Maltaya dönmek üzere ayrıldılar. Saat 21.00 de başkomutan geceleyin kuzeye doğru bir tarama yapmak üzere kruvazör kuvvetini (Orion, Ajax, Perth, Gloucester) hafif kuvvetler komutanı Tümamiral emrinde olarak birlikten ayırdı.

Başkomutanın Formidable'ın uçakları tarafından Bingaziye mayn dökülmesi "tasarısı, bu limana gece için Vellingtonlarla bir taarruz plânlaştırıldığı bilgisinin alınması üzerine terkedildi. Filo, kendisini gündüzün mümkün olduğu kadar Sirenayka'daki düşman pike bombardıman uçakları kesafetinden kurtaracak şekilde düzenlenen bir rotaya devam etti.

21 ve 22 - Nisanda gündüzleri filo üzerinde, kuvvetli bir karayel rüzgârı uçuş harekâtını geciktirmesine rağmen, av devriyeleri bulunduruldu. 22- nisan öğleden önceki sürede, düşman temas muhafızları rapor edildi ve saat 11.24 te bir düşman hava teşkili keşfedildi.

O zaman, 2 ikili Fulmar takımı devriyede bulunuyor ve kalan 5 takım da uçak gemisinde yüksek hazırlık vaziyetinde bulunmak üzere hepsi hepsi 14 av bulunuyordu. Üç Yünkers 88 den ibaret olduğu anlaşılan düşman uçak grupu: 4 Fulmar ikizli takımı tarafından önlenerek muharebeye girişildi. Bir Ju. 88 düşürüldü. Ve diğeri ateşe verilerek muhtemelen tahrip edildi. 3. üncüsü de iki büyük bombasını boşa salarak, hasarlı bir durumda sıvıştı. (C ekine bakınız)

Öğleyin Kandehar gemisi 34.21 No. ve 22.42 E. de filoya iltihak etti. Ve Griffin, evvelâ Suda'da akaryakıt almak ve sonra AN. F. 29 konvoyunu takviye etmek üzere sevkedildi. Az sonra Auckland'ın British Lordu yedek çektiği görüldü ki; yedekteki; gemi, 21 nisan günü öğleden önce A. S. 26 konvoyunda bulunurken GAVDA adası güneyinde torpedolanmış ve terkedilmişti.

Saat 16,10 da Gloucester, Suda körfezinde akaryakıt alıp, sonra da Maltaya giderek 14. muhrip filosunu takviye etmek üzere ve Perth de Ege denizindeki görevleri için refakatten ayrıldılar.

23 günü saat 11,00 de filo İskenderiye limanına girdi.

23 — Trablus bombardımanı üzerine görüşler :-

Trablus bombardımanı, geçmişteki benzeri hatekâta ait birçok misallerle mukayese edildikte, kendine göre, kayde değer bazı veçheler gösterir.

Trablus bombardımanı, geceleyin yapılmış ilk büyük mikyasta bir bombardıman olup, bu önemde hiçbir bombardıman tamamile bir gece harekâtı olarak plânlaştırılmış ve icra edilmiş değildir.

Trablus bombardımanı, ayni zamanda, bombardımandan evvel gece hava hücumları yaptırılmasını; hedef sahasını aydınlatmak için tenvir paraşütleri kullanılması; topçu gözetlemesi için uçak kullanılmasını ve bir denizaltının seyrî alâmet olarak kullanılmasını'da misalleştiriyor.

Arızasız, olarak gelişmiş olmasına ve sonunçların da cazip olmasına rağmen, harekât ümit verici görülmemektedir.

Bunda, güçlükleri doğuran ilgili sebepler şu şekilde toplanabilir.

a) Tayin edilen hedef bölgeleri yekdiğerlerine çok yakin idiler.

b) Duman, salvoların ayırt edilmesine engel oldu.

c) Tenvir paraşütü aydınlatmasının derinliği pek azdı.

d) Başlangıç mesafeleri bazı hallerde sahih değildi.

Bu çeşit bir harekâtta şehirle burada oturanların, limandaki gemiler veya liman kolaylıklarından daha fazla zarar gördüğüne şaşmamak lâzımdır.

Maddî tahriplerin, kuvvetle teksif edilmiş bir hava bombardımanı ile mukayesesi konusu da açık bir sual olarak kalmaktadır. Her iki halde de elde edilen sonunçların, düşmanın ikmal yolları açık ve faal kaldıkça, geçici bir tesirden fazlasını yapacağı beklenemezdi.

Her nekadar Trablus, birinci sınıf savundurulmuş limanlar meyanına sokulamazsa da, modern savunma tertibatı ile epiy teçhizatlandırılmıştı. Geçmişin tecrübelerinden çıkan kaide : Gemilerin, kifayetli kıyı savunmalarına karşı taarruzda büyük tehlikelere maruz bulunduklarını gösterir. Trablus'un bu kaideye bir istisna teşkil ettiğinin düşünülmemesi gereklidir. Baş komutanın da kaydettiği gibi (G. ekine bakınız)

Filonun, bu hâdiseden zararsızcasına kurtulması, daha çok, İtalyanların kifayetsizliğinin derecesi olarak ele alınmalı ve bu hâdise: Bir muharebe filosunun, üssünden uzak yerlerde, mayn harekâtına müsait sularda, hava ve denizaltı taarruzlarına maruz olarak, benzeri hareketleri idare edebileceğini haklı gösteren bir tutamak olarak telâkki edilmemelidir.

Muharebe Özeti No. 19 Trablus

Trablus Bombardımanı

21 - Nisan - 1941

Ek - A

M. D. 2 ve M. D. 3 harekâtında bulunmuş olan gemilerin listesi 18/23 - Nisan - 1941

Muharebe gemileri

Warspite	(8 - 15 pusluk, 8 - 6 pusluk) Muharebe Gm. filosundan	Amiral Sir A.B.Cunningham G.C.B. D.S.O. Alb. D.B. Fisher, C. B. E.
Barham	(8 - 15 pusluk, 12 - 6 pusluk) Muharebe Gm. filosundan	Tuğamiral H.B. Rawlings, O.B.E. Alb. G.C. Cook.
Valiant	(8 - 15 pusluk, 20-4.5 pusluk) Muharebe Gm. filosundan	Alb. C.E. Morgan, D.S.O.

Uçak gemisi

Formidable	(16 - 4,5 pusluk)	Tuğamiral D.W. Boyd, C.E. E., D. S. C. Alb. A. W. La T. Bisset.

Kruvazörler

Orion	(8-4.5 pusluk)	Tümamiral H. D. Pridham Wippel, C. B. C. V. O. Alb. G. R. B. Back.
Perth	(8-6 pusluk) 7. krv. F. dan	Sir P. W. Bowyer - Smith.
Ajax	(8-6 pusluk) 7. krv. filosundan	Alb. E. D. B. Carthy
Gloucester	(12-6 pusluk) 7. krv. filosundan	Albay H. E. Rowley.
Phobe	(8 5.25 pus) 7. krv. filosundan	Albay G. Grantham.

Uçaksavar gemileri

Calcutta	(8-4 pusluk)	Alb. D. M. Lees, D. S. O.

Muhripler

Encunter	(4-4.7 pusluk)	2. Mhp. Flt. dan	Öyzb. Morgan
Hasty	(4-4.7 pusluk)	2. Mhp. Flt. dan	Öyzb. Tyrwitt.
Havock	(4-4.7 pusluk)	2. Mhp. Flt. dan	Öyzb. Watkins.
Hereward	(4-4.7 pusluk)	2. Mhp. Flt. dan	Yzb. Munn.
Hero	(4-4.7 pusluk)	2. Mhp. Flt. dan	Bnb. Bigga D. S. O.
Hotspur	(4-4.7 pusluk)	2. Mhp. Flt. dan	Öyzb. Brown.
Defender	(4-4.7 pusluk)	10.Mhp. Flt. dan	Öyzb. G. L. Farnfield.
Diamond	(4-4.7 pusluk)	10.Mhp. Flt. dan	Öyzb. P. H. Cartwright.
Vendetta	(4-4 pusluk)	10.Mhp. Flt. dan	Öyzb. R. Rhoads R. A. N.
Griffin	(4-4.7 pusluk)	14.Mhp. Flt. dan	Yzb. K. R. C. Leith.
Jaguar	(6-4.7 pusluk)	14.Mhp. Flt. dan	Öyzb. J. F. W. Hine.
Janus	(6-4.7 pusluk)	14.Mhp. Flt. dan	Bnb. J. A. W. Tothill.
Jerwis	(6-4.7 pusluk)	14.Mhp. Flt. dan	Albay Mack 14. Muh. Fl. Kmd.
Juno	(6-4.7 pusluk)	14.Mhp. Flt. dan	Bnb. Tyrwitt St. J. R. J.
Kimberley	(6-4.7 pusluk)	14.Mhp. Flt. dan	Öyzb. J.S.M. Richardson D. S. O.
Kingston	(6-4.7 pusluk)	14.Mhp. Flt. dan	Öyzb. P. Somerville D.S.O.
Nubian	(6-4.7 pusluk)	Bnb. R. W. Revenhill.	

Sluplar

Auckland	(8-4 pusluk)	Bnb. Hewitt D. S. O.
Flamingo	(8-4 pusluk)	Bnb. R.J.O. Otway-Ruthven.

Denizaltılar

Truant	1. Denizaltı Flt. dan	Öyzb. H. A. V. Hagguard.
Triumph	1. Denizaltı Flt. dan	Öyzb. W. J. W. Woods.

Malzeme gemisi

Breckonshire	Emekli Albay C. A. G. Hutchisen.

Ticaret gemileri

City of Lincoln
Clan Fergusson
City of Manchester
Perthshire
} M. E. 7 Konvoyu.

British Science
British Lord.

Komutanların isimleri o zamanki salnameden alınmıştır.

Ek - B

20 - Nisan - 1940 ta Trablus limanında bulunan gemiler

Trablus limanında bulunan gemilerin mevkileri üzerine olan aşağıdaki bilgiler 20 - nisanda Maltadan yapılan hava keşiflerinden öğrenilmiştir :

a) 4 muhrip yekdiğerine yakın olarak Karamanlı mendireğine kıçtankaradırlar.

b) Deniz kuvvetleri yatak yerinde , bir gemi batı rıhtımına bağlamış, iki gemi kıç tarafları iskele ortasına gelmek üzere bağlı, bir gemi de poyraz köşesinde yanaşık durumda.

c) Gümrükte : - Güney rıhtımında motorla taşıt yükliyen üç gemi yanaşık bulunmakta, bir gemi de çıkıntılı iskelenin doğu yanında yanaşık.

d) Karamanlı mendireğinde : - İki gemi en kuzeydeki iskeleye yanaşmış durumda.

e) Tek demirde yatan veya tek şamandıraya bağlı sekiz gemi ile, kıçları 140 derece istikametinde tesbit edilmiş çifte şamandıraya bağlı diğer üç gemi ve kıçı batı istikametinde tesbit edilmiş diğer çifte şamandıraya bağlı bir geminin bulundukları yerlerin İspanyol kalesi fenerinden olan kerteriz ve mesafe tafsilâtı veriliyordu. (Krokiye bakınız).

Yukarıdaki bilgilere ek olarak hava fotoğrafları : Limanda 10 Cant Z. 501 tipi ve 5 adet Cant 506 tipi ve bir de muhtemelen D.O. 24 tipi uçağın ve liman dışında demirli bulunan bir hastane gemisinin mevcudiyetini ortaya koyuyordu.

Ek - C

Aşağıdaki iktibaslar Truant denizaltı gemisinin mevkii ile ilgilidir.

Emir. Ek IV. : -

" Truant, 20 - nisanda gündüzün Ras Tajura'nın 360 derecesinde ve 4 mil mesafede mevkı alıp, 21 - nisandan itibaren bu mevkide satha çırak bir fener ve Asdic alâmeti olarak hareket etmek emrini almıştı „.

Başkomutanın raporu : -

" Seyri yaklaşış Truant etrafında rota değiştirilmesine kadar büyük sıhhatle idare olunmuş ve tamamile plâna uygun olarak cereyan etmiştir. O sırada ilk uçak bombardımanlarının saik olduğu ışık gösterileri mevki bakımından teminat sağladığı gibi, yapılan devamlı iskandiller de Truant'ın mevkiindeki ufak bir hatanın da kabili tecviz olduğunu ortaya koyuyordu „.

" Barham gemisi, Truant ve binnetice filonun mevki ve rotasının, tasmim edilenden bir parça kıyıya yakın bulunduğunu takdire muvaffak olamadığından bu geminin tekmil salvolarının limanın üzerinden aşarak şehre düştüğü muhakkak gibidir. Son yaklaşma sıralarından Barham'ın sada alıp vermeğe başvurup vurmadığı bilinmemektedir „.

Truant gemisinin 1 - mayıs tarihli raporu : -

Karakol raporu, 13 - nisan, 1 - mayıs - 1941
M. 010792/41

18 - Nisan 03,00	Britanya su üstü kuvvetleri için (Trablusun 10 mil doğusundaki) Ras Tajura önlerinde seyri bir alâmet olarak görev alınması emredildi.
20 - Nisan 03,00	Dalındı ve Ras Tajura'nın 360 cihet ve 4 mil mesafesindeki bir noktada mevki alınmak üzere karayele doğru seyredildi.
20 - Nisan 18,30	Ras Tajura'nın yıldızında 4 mil mesafede dalındı.
21 - Nisan 02,50	Seyri bir alâmet olarak hareket edilmek üzere satha çıkıldı.
03,45	Muharebe filosu kıç tarafımıza yakın olarak geçti.
04,15	Trablus bombardımanı başladı.
05,45	Dalındı ve kıyıya yaklaşıldı [1].

[1] Yukarıdaki vakitler filonunkinden farklıdır.

Başkomutanın notu :-

" Truant, gece müddetince, seyri bir alamet sağlamak üzere Ras Tajura'nın dört mil kuzeyinde mevki aldırılmıştı. Gemi bu emri büyük bir kifayetle başardı ve gösterdiği ışık, saat 04,10 da ilerden görüldü. Saat 04,14 te Havock, bu gemi ile Asdic teması sağladı. Rota saat 04,33 te 240 dereceye ve 04,38 de 270 dereceye değiştirildi ve Truant Warspite'in iki gomina bordasında bırakılarak geçildi. O ande filo ateş mevkiinin hafifçe iç tarafında bulunduğundan rota 290 dereceye alındı ve bu rota batı ilerlenmesi sırasında hep muhafaza edildi „.

" Saat 05,00 te liman 10 - 12 tenvir paraşütü tarafından tamamile aydınlatılıyardu. Saat 05,03 te muharebe filosu 11,000 yarda menzilden 15 ve 6 pusluk toplarile ateş açtı. Warspite'in bu zamanda doğrultulmuş seyri başlangıç noktasında bulunduğu tahmin ediliyordu „.

1 inci Tümen Komutanı Tuğamiralin tahlili :

Hâdise vakitleri :

04,10 Truant'ın feneri görüldü.

04,26 Truant'ın takriben 4 gomina keşişlemesinden geçilerek 240 dereceye rota değiştirildi.

04,37 270 dereceye rota değiştirildi.

05,02 Muharebe gemileri filosu ateş açtı.

Başlangıç mevkii :

" Bombardıman için başlangıç mevkii : Trablus fenerinin 046 derece cihet ve 15,000 yarda mesafesinde idi. Görünüşe göre bombardıman kuvvetleri, gerçekte, bu mevkiin 1 mil kadar güneyinden geçmişlerdir. Warspite ve Valiant buna göre başlangıç menzillerinde gerekli düzeltmeyi yaptılar; Barham ise filonun plân gereğince geçilmesi icap eden noktadan geçtiğini kabul ederek tekmil bombardıman süresince Warspite ve Barham'ın kullandığından oldukça fazla bir menzil kullandı.

Barham :

" Barham, tekmil bombardıman süresince, coğrafî mevkie dayanmaksızın emredilen başlangıç mevkiine göre hesap edilen yan ve menzillerle ateş etti. Bu geminin salvolarından hiçbiri gözetleme uçakları tarafından görülemediği gibi, bu geminin ilk salvolarından ikisi üzerine " Muvafık „ şeklinde bir uçak raporu alması bu gemiyi büsbütün yanlışlığa sevketmiştir „.

Barham gemisinin raporu :

" 20 - Nisanda fecir vakti alınmakta olan yolun, havanın yıldızlı oluşu da kale alınarak, filoyu tamamile tasmim edilen saat 03,00 nok-

tasından geçireceği tahmin edildi. 100 ve 90 kulaç hattına beklenilen zamanda vâsıl olunması ve bunun bulunulan arzı incelemekte pek iyi bir ip ucu vermesi, bu tahmini büsbütün kuvvetlendirdi. Alâmetlik yapan denizaltının görüldüğü vakitki kerterizi de keza Ploting'e uyuyor ve bu, tasmim edilen geçiş şeklinin gelişmekte olduğu intibaını perçinliyordu „.

" Bu şerait altında önceden şuna karar verilmişti ki : Sancak gemisinin ateş açtığı andaki hedefe kerteriz ve mesafesi mevki farkile tashih edildikten sonra Barham'ın ilk salvo. anasırı çıkarılacaktır. Rotanın son anda 270 derece yerine 290 dereceye değiştirilmesinin yaptığı cüz'î fark ve 6 pusluk silâhların hiçbir zaman menzil içinde bulunduğunun görülmemesi keyfiyetidir ki; büyük bir başlangıç menzili kullanılmasına sebep olmuştur „.

" Bundan başka şimdi anlaşıldığına göre Truant'ın, mevkiinin güney ve doğusunda [1] bulunması da buna âmil olmuştur „.

---

[1] 1. Tümen Komutanı Tuğamiralin plânına göre, Truant, emredilen mevkiin ancak 1 1/2 mil kadar batısında bulunuyordu. (2. sayılı krokiye bak).

Ek - D

Bombardımanın L. Tümen K. Tuğamiral tarafından yapılan tahlili

Aşağıdaki kayıtlar, Tuğamiral H. B. Rawlings'in bombardımanın tahlili üzerine yazdıklarından iktibaslandırılmıştır : -

" Tarassut edilen salvolar sayısı ümit verici değildir. Düşmanın yaptığı sisle, infilâklardan doğan toz bulutlarının, nerede toz ve sisle duman bulunuyorsa orada tenvir paraşütü aydınlatmasını altettiği aşikârdır. Valiant tarafından atılan 57 salvodan ancak ikisi tarassut edilebilmiştir ki; bu muhtemelen yukarıdaki sebeplerden böyle olmuştur „.

" Barham'a gelince, bu geminin başlangıç menzili oldukça fazla hatalı idi. Başlangıçtan itibaren tekmil aydınlatma liman üzerinde teksif edilmiş ve hedeflerden uzakça sahaların tenviri için bir tertip yapılmamıştır. Bunun neticesi olarak Barhamın attığı 53 salvodan hiçbiri tarassut edilememiştir. İlk safhada iki defa " İyi çabuk „ raporu almış olan Barham, salvolarının doğuru yere düştüğü hakkında oldukça bir güven getirmiştir. Eğer başlangıçta, hedefler üzerinde daha az mütekâsif bir aydınlatma kabul edilerek, tenvir paraşütleri, her geminin hedefi tarassut edebileceği şekilde, geniş bir sahaya yayılsaydı, Barham'a ait salvoların gürülmesi de mümkün olurdu „.

Ek - E

Cepane sarfiyatı

Bombardıman yapan gemilerin cepane sarfiyatı aşağıda gösterilmiştir.

Warspite	..	15 pusluk -	135 âdi sivri mermi, taviksiz, azaltılmış haklı.
		6 pusluk -	106 âdi sivri mermi, taviksiz, tam haklı.
Barham	..	15 pusluk -	1. bombardıman seyrinde 33 salvo
		15 pusluk -	2. bombardıman seyrinde 20 salvo (atılan atım adedi rapor edilmemiştir)
Valiant	..	15 pusluk -	(197 zırh delici, 5 yüksek paralama, 6 âdi sivri) azaltılmış haklı.
		4.5 pusluk -	602 yarım zırh delici mermi.
Gloucester	..	6 pusluk -	456 âdi sivri mermi.
Hero		4.7 pusluk -	99
Hasty	..	4.7 pusluk -	100
Havock	..	4.7 pusluk -	90
Hotspur	..	4.7 pusluk -	45

Janus ve Hereward gemilerinin attıkları atım sayısı, raporda zikredilmiş değildir.

Eğer Barham'ın da 53 salvoda Warspit'in mütenazırı kadar atım attığı kabul edilecek olursa (kabaca bir salvoda 2,5 atım hesabile) vâsıl olunacak tekmil cepane sarfiyatı sonucu şöyle olur: 15 pusluk 478 atım; 6 pusluk 562 atım; 4,7 pusluk 334 atım; 4,5 luk 602 atım. (15 inci maddeye bakınız).

Ek - F

Formidable gemisi K. (Albay A. B. La T Bisset) in raporundan kayıtlar

I) Uçakların ilk alınışından sonra elde harekât için 17 adet Fulmar tipi uçak bulunuyordu. Bunlardan ikisi de hasara uğramıştır.

II) Avlar 156 sorti yapmışlar ve bunun 136 sı yardımcı uçuş tertibatı ile yapılmıştır.

III) Avların tekmil uçuş müddeti = 337 uçak saattir.

IV) Son günün akşamı (22 - nisan), taarruzî harekât için 14 av birden havada bulundurulmuştur.

V) Asıl güverteye alınış ve gece tenvir paraşütleri atan uçakların inişi hesap dışı olmak üzere, filo, uçakların harekât yapması için, beş gün zarfında 16 rota değişimi yapmak zorunda kalmış; " ilki uçurmak, sonuncusu da güverteye almak „ arasında rüzgârın gözüne doğru fiilî seyir süresi 66 dakika tutmuştur. Diğer hallerde, uçuşlar zikzak rota parçaları üzerinde yapılmıştır.

"Bu rakamlar, pilotların maharet ve tahammüllerine ve yapılan bakım ve tutumun iyiliğine bir delildir.„

Av idare hizmeti kurmayı : Tekmil seyahat süresince mükemmel çalışmış ve avları, düşman uçaklarına karşı müteaddit kereler taarruza muktedir kılmıştır.

Harekât esnasında avların başarı blânçosu şöyledir :

8 Düşman uçağı düşürülmüştür.

2 Düşman uçağı muhtemelen düşürülmüştür.

1 Düşman uçağı fena halde hasara uğratılmıştır.

(7, 8, 14 ve 22 nci maddelere bakınız).

Ek G

Akdeniz filösu başkomutanının Trablusun 21-Nisan-941 günkü bombardımanı üzerine görüşleri

Başkomutan raporunda, harekâtın neticeleri ile ilgili olarak şunları yazmaktadır :

"Düşmanın yaptığı sis perdesi ile, ilk salvoların kaldırdığı toz ve dumanın birleşik tesirleri, etkili bir hava gözetlemesine engel olmuş ve hasar sonucu, olması gerektiğinden az olmuştur. Limandaki gemiler arasında bol miktarda serbest su alanı olduğundan, kesin sonuç alınabilmesi için, havadan devamlı sukut tarassudu yapılması gerekiyordu.„

" 3 ticaret gemisi ile bir muhrip batırılmış ve en az iki ticaret gemisi de hasara uğratılmıştır. Bundan başka, kıyıdaki oldukça büyük hasara yerli halkın kısmen boşaltılmasının, limanın çalışması üzerine olan tesiri de eklenmek icap eder. [1]

"Bu vak'adan zararsız çıkmamıza rağmen, sonuçların, genel olarak tekmil Akdeniz muharebe filosunun, maynlanmağa müsait sularda, kudretli hava taarruzlarına maruz olarak, üssünden bu kadar uzaklarda, tehlikeye atılmasını haklı gösterdiği sanılmamalıdır.„

---

[1] 21 inci maddeye bakınız.

Ek H

Trablustaki hasar üzerine İtalyan bilgileri

29-Nisan-1941 günlemeçli bir İtalyan raporunda bulunan bilgilere göre, müteaddit salvolar şehir ve limana isabet etmiştir. Topyekûn 100 meskûn bina isabet almıştır. İsabet alan, isimleri belirli başlıca binalar şunlardır : İtalyan bankası, Napoli bankası, Sicilya bankası, postahane, şehir banyoları, Madona della Gardia kilisesi, Prefettura sarayı, Provident cemiyeti ve Grand Albergo.. Zayiat : 100 sivil ölü, 300 yaralı olarak gösteriliyor.

23-Ocak-943 te Trablusun işgalinde şehre varan ve ele geçirilen tutanakları gözden geçirerek rapor veren gönüllü yedek deniz subaylarından Yüzbaşı R.O.B. Long, demektedir ki; "Deniz kuvvetlerinin şehri bombardımanının pek büyük bir tesir meydana getirdiği ve bütün İtalyanlar arasında telâş ve kargaşalık hüküm sürdüğü aşikârdır. Pek büyük bir hasar göze çarpmıyor. (Bir rapora göre ilk bombardımanda mermilerin mahrukat depoları hedef bölgesinin 500 yarda doğusunda patladığı yazılı) ancak manevî tesir pek büyük ve sürekli olmuştur.„

N. I. D. 02162/43

5 sayılı kroki, bir İtalyan krokisi üzerine kurulmuş olup, karaya kıyıya ve limandaki gemilere şu mermi isabetlerini göstermektedir :

15 pusluk çapında 180 mermi

Daha ufak çapta 190 mermi

Suya düşen mermiler gösterilmiş değildir.

Bu rakamlar, atılan 15 pusluk atımların ancak % 37 sini ve daha ufak çaplı tutarı atımların da ancak % 12 1/2 sini teşkil eder. (E. ekine bakınız) İtalyan plânında gösterilmeyen mermilerin birçoğunun limana düştüğü ve 20 inci maddede verdirildiği tahmin edilen hasarların oldukça inanılır bir durum arzettiği kabul edilebilir.

Endeks

NOT :- Rakamlar, madde No. larını gösterir

A

B

C

D

E

F

G

H

İ

J

K

N

O

P

R

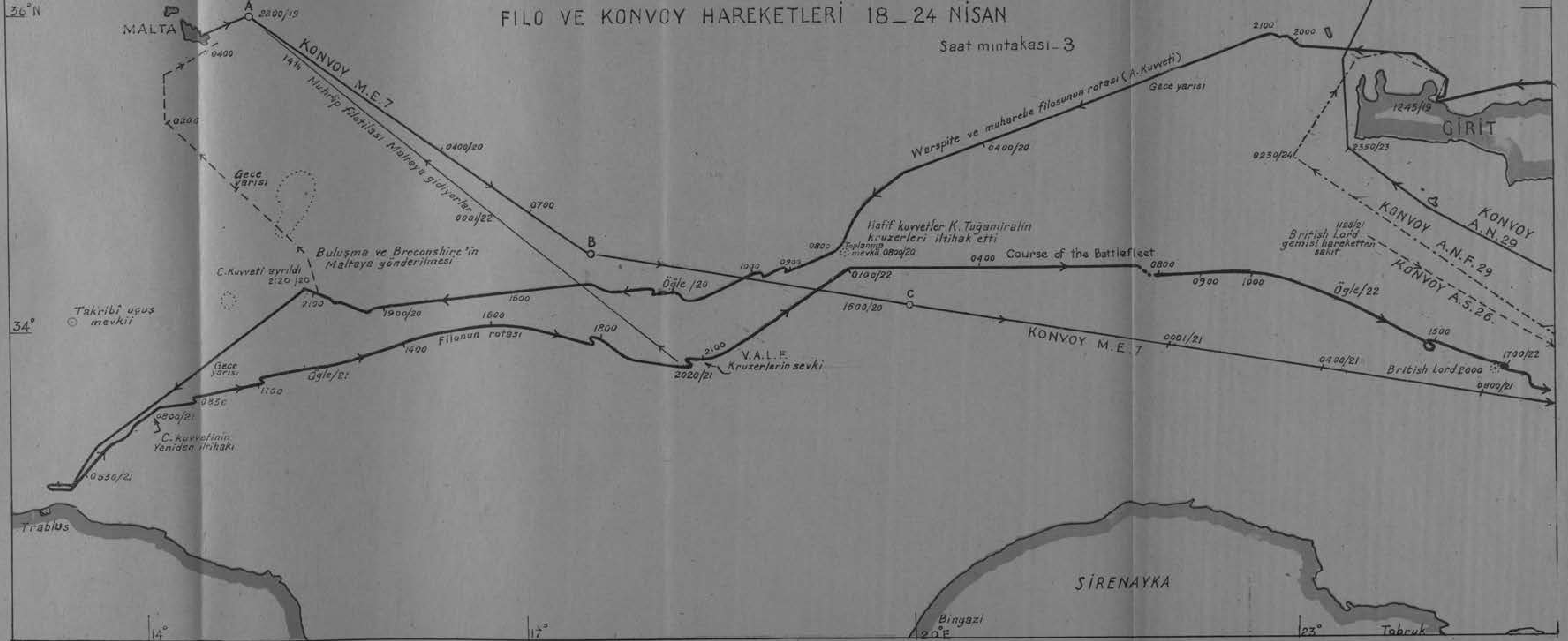
S

T

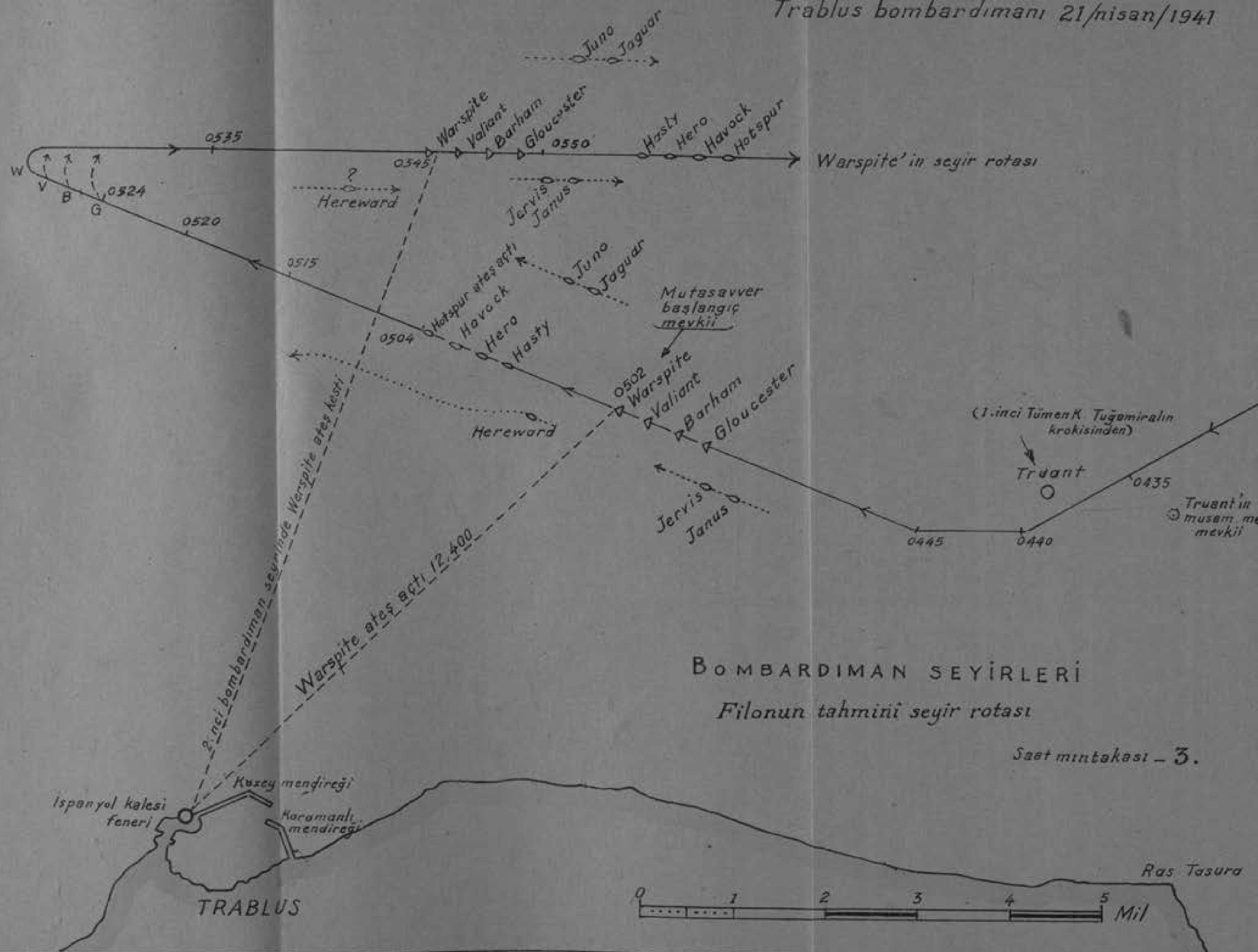
Y

PLÂN 1

Trablus bombardımanı 21 nisan 1941

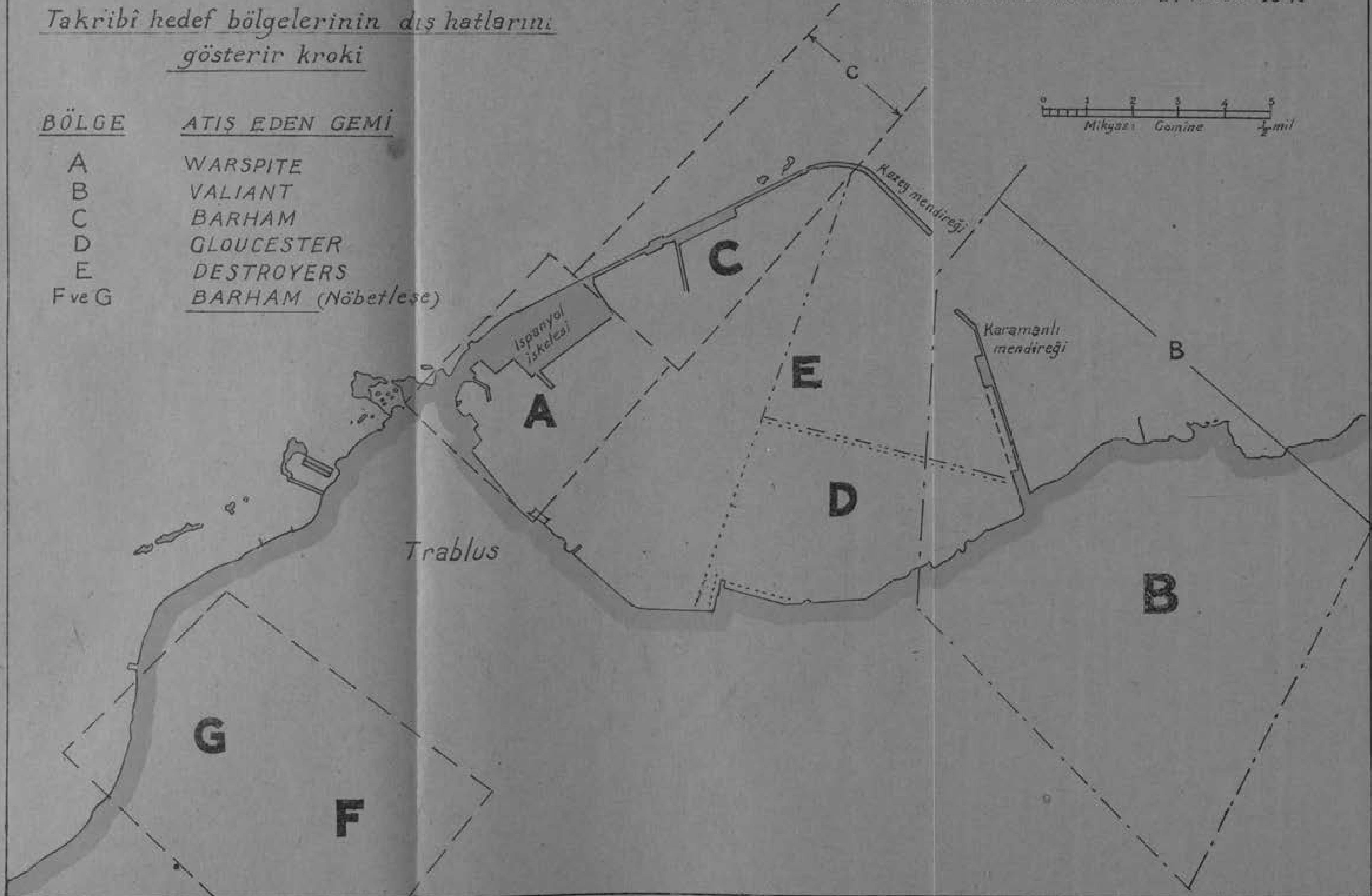


PLÂN 2



Trablus bombardımanı 21/nisan/1941
Juno
Jaguar
Warspite
Valiant
Barham
Gloucester
0550
Hasty
Hero
Havock
Hotspur
Warspite'in seyir rotası
0535
0545
W
V
B
G
0524
?
Hereward
Jervis
Janus
0520
0515
Hotspur ateş açtı
Havock
Hero
Hasty
0504
Juno
Jaguar
Mutasavver başlangıç mevkii
0502
Warspite
Valiant
Barham
Gloucester
Hereward
Jervis
Janus
(1.inci Tümen K. Tuğamiralın krokisinden)
Truant
0435
Truant'ın
0445
0440
2.nci bombardıman seyrinde Warspite ateş kesti
Warspite ateş açtı 12.400
BOMBARDIMAN SEYİRLERİ
Filonun tahminî seyir rotası
Saat mıntakası – 3.
Kuzey mendireği
İspanyol kalesi feneri
Karamanlı mendireği
TRABLUS
Ras Tasura
0
1
2
3
4
5
Mil

KROKİ 3



Trablus bombardımanı 21 Nisan 1941
Takribî hedef bölgelerinin dış hatlarını gösterir kroki
BÖLGE ATIŞ EDEN GEMİ
A WARSPITE
B VALIANT
C BARHAM
D GLOUCESTER
E DESTROYERS
F ve G BARHAM (Nöbetleşe)
0 1 2 3 4 5
Mikyas: Gomine ½ mil
Kazey mendireği
Karamanlı mendireği
İspanyol iskelesi
Trablus
A
B
C
D
E
F
G

KROKİ 4

TRABLUS BOMBARDIMANI 21 Nisan 1941

Limandaki gemi mevkilerinin ve mermi duşuş yerlerinin takribi mevkileri

WARSPITE
BARHAM
VALIANT

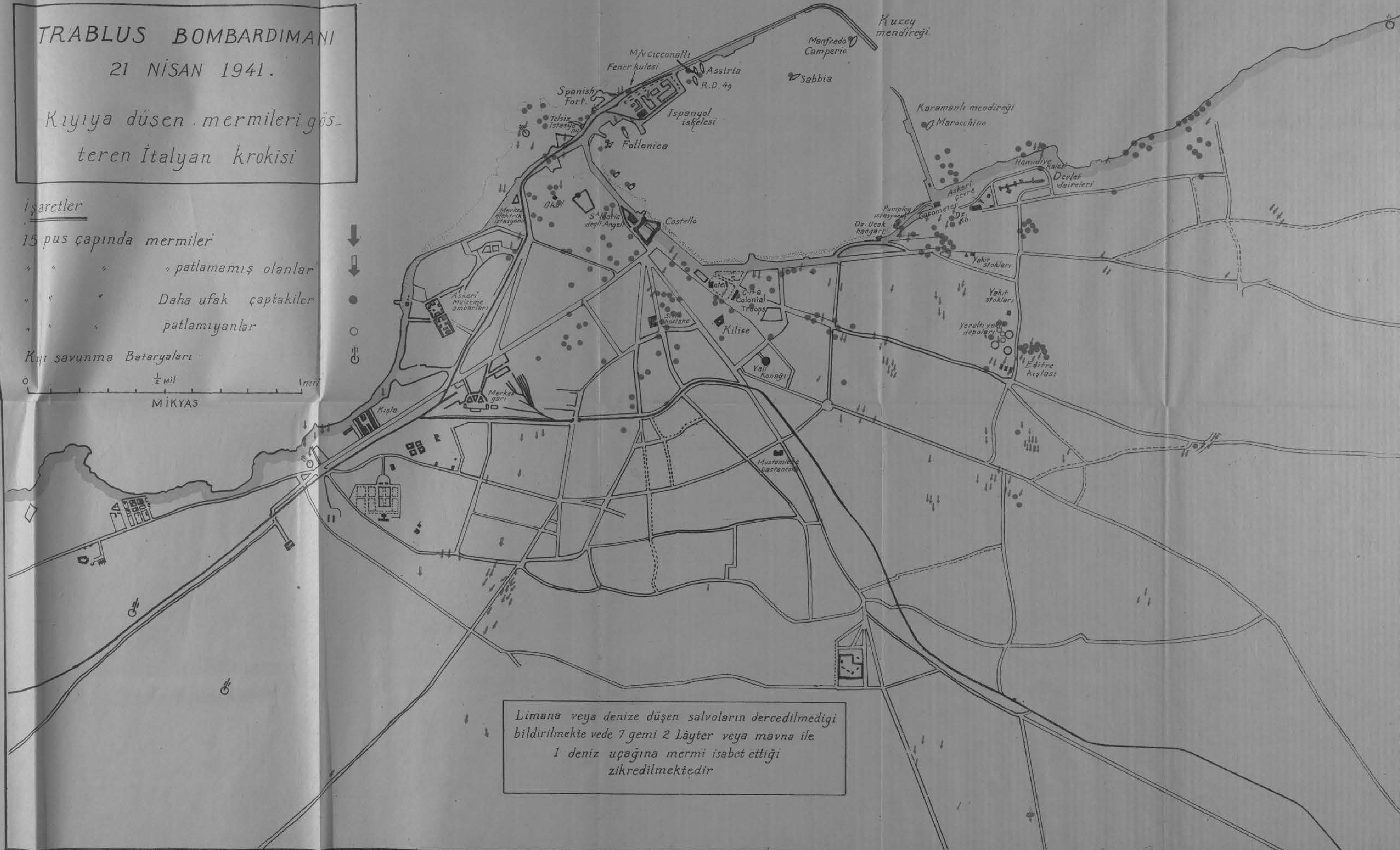
Mermi düşüş yerleri 18 rapor edilen 4 İstidlâl edilen salvolar gösterilmemiştir
19 muhtemel
25 rapor edilen 6 İstidlâledilen

Gemi mevkileri } 20 Nisan hava raporunda
21 Nisan

Batarya
Uçaksavar topu

Mayn sahasının mevkii bilinmemekte

Kozey mendireği
Karamanlı mendireği
Batarya
Kuma oturmuş
Devrildi
Dz. kuvvetleri yatak yeri
İspanyol kalesi
İspanyol iskelesi
Telsiz istasyonu
Gümrük
İtithak eden sarnıç gemisi
Batan muhrip
Muhtemelen battı
Merkez Elektrik İstasyonu
Okul
Sta Maria Angeli
Castello
Banka
Grand Hotel
Garnizon Kh.
Müstemleke hastahanesi
Kilise
Sivil hastahane
Askeri ambarlar
TRABLUS
Batarya
Vali konağı
Merkez garı
Kışla
Müstemleke hastahanesi
Hamidiye kalesi
Devlet daireleri
Askeri
Deniz uçak istasyonu
Pompa istasyonu
Dz. Uçak hangarı
Yeraltı petrol tanklarına giriş
Yakıt stokları
Yakıt stokları
Yeraltı gaz depoları
Eritre kışlası
Mik.


TRABLUS BOMBARDIMANI
21 NİSAN 1941.
Kıyıya düşen mermileri gösteren İtalyan krokisi
İşaretler
15 pus çapında mermiler
" " " patlamamış olanlar
" " " Daha ufak çaptakiler
" " " patlamıyanlar
Kıyı savunma Bataryaları
0
½ Mil
1 mil
MİKYAS
Kuzey mendireği
Manfredo Camperio
M/v Cicconalli
Fener kulesi
Assiria
R.D. 49
Sabbia
Spanish Fort
Telsiz istasyonu
Ispanyol iskelesi
Follonica
Karamanlı mendireği
Marocchino
Hamidiye Kalesi
Devlet daireleri
Askeri çevre
Pumping istasyonu
Gasometer
Dz. Uçak hangarı
Dz. Kh.
Okul
Merkez elektrik istasyonu
Sᴬ Maria degli Angeli
Castello
Yakıt stokları
Yakıt stokları
Yeraltı yakıt depoları
Enitre kışlası
Askeri Malzeme ambarları
Otel
C.H.Q. Colonial Troops
Sıhhi hastane
Kilise
Vali Konağı
Merkez garı
Kışla
Mustemleke hastanesi
Limana veya denize düşen salvoların dercedilmediği bildirilmekte vede 7 gemi 2 Lâyter veya mavna ile 1 deniz uçağına mermi isabet ettiği zikredilmektedir

Savaş Özeti